

Šiame numery

Baltijos kraštai čekoslovakų samizdate.

Steponas Kairys — taurus, kovingas skolininkas.

"Antraeiliai" Šekspyro veikalai vėl atgyja.

Didžiai gerbiamas pusiau pilietis.

Prano Visvydo eilėraščiai.

Dešimtas O. L. Milašiaus bičiulių sąsiuvinis.

Norom nenorom.

Steponas Kairys — taurus, kovingas skolininkas

JURGIS VALAITIS

Mūsų tautos himnas mums sako semtis stiprybės iš praeities ir kartu kalba apie Lietuvą, kaip didvyrių žemę. Vincas Kudirka, šiuos žodžius rašydamas, pirmoje vietoje galvojo apie senąją Lietuvos praeitį; tačiau stiprybės mes galime su kaupu pasisemti ir iš naujesnių, pavyzdžiui, nepriklausomybės atgavimo laikų. Didelių žmonių, vyrų ir moterų, nebūtina ieškoti vien žiloje mūsų senovėje. Vienas tokių žmonių yra Steponas Kairys.

Steponas Kairys buvo politikas, publicistas, inžinierius, profesorius. Patikslinant, jis taip pat buvo pirmasis VLIKo pirmininkas, 1936 metų seimo vicepirmininkas, visų trijų seimų narys, ketvirtąjį kabinetą ministras, nepriklausomybės akto redaktorius ir signataras, Vilniaus 1917 m. konferencijos ir Didžiojo lietuvių seimo prezidiumo narys, socialdemokratas, kovotojas ir kartu asmuo, kuris neturėjo asmeninių priešių. Steponas Kairys ne sau, bet Lietuvai skyrė visą savo gyvenimą, ir vargu, ar kas tuo abejojotų.

Jo darbų tik vienai sričiai nušviesti reikėtų ilgos akademijos. Prisimenant Steponą Kairį, pirmoje vietoje persisi klausimas, koks turėjo būti jo asmuo; pasinaudojant jo paties mėgiama išsireikimu, — iš kokio kelmo kilęs, iš kokio medžio ištašytas? I tai ir kryps šia proga pagrindinis mano dėmesys.

Man teko Steponą Kairį asmeniškai pažinti, būti jo studentu. Aš tai laikau didele privilegija. Steponas Kairys paliko dvi knygas savo prisiminimui, siekiančių pirmuosius nepriklausomybės metus. Vėlesnį laikotarpį jis buvo pradžės rašytojas, bet nebespėjo. Kaip gaila. Yra likusių St. Kairio laišku. Aš svarbiausia pasinaudojau prisiminimais: "Lietuva buvo" ir "Tauti Lietuva".

Studijavęs ir gerai žinojęs žmonių istoriją, St. K. pirmoje eilėje rūpinosi bėgamojo gyvenimu, niekad ryšio su žeme neprarasdamas. Dėl to bet koks Kairio minėjimas būtų nepilnas, bent trumpai nepalietus dienos klausimų.

St. Kairys teisingai manė, kad žmogaus būdas pradeda formuotis ne tada, kada jis apsisvelka pirmomis gelumbinėmis kelnėmis, bet nuo ankstyvos vaikystės. Dėl to verta ir įdomu pasekti St.

dutiniškumo net po trisdešimties tiesioginio naujųjų carų valdymo metų.

Sekdami lietuvių, latvių ir estų pavyzdžiu, mes negalime pralaimėti — tvirtina čekų samizdatinės rašytojas. "Jei politinis režimas pasikeis, mes būsimė moraliniai ir ūkiniai pasiruošę tą pasikeitimą pasitikti. Jei pasikeitimų nebus, tada mes bent būsimė ištausoje savo orumą, pasitikėjimą, samitą, būdo tiesumą, ir galėsime geriau gyventi, nes — kas yra svarbiausia — mes vėl jausimės žmonėmis".

Kairio gyvenimą nuo pačių pirmųjų metų, t. y. 1878-ųjų, Užnėvžio kaime, Utenos apskrityje. Tai laikai, kada Lietuva — lietuvių vos tik buvo iš caro, rusų ir vargo priespaudos. Užnėvėžių kaimas buvo apsuptas žaliu mišku vainiku, o pasaulio centras buvo parapijos bažnyčios bokštas.

Gražios Aukštaitijos aplinka nuo seno įtakoją jos gyventojų būdą, kuriuo St. Kairys nedvejodamas didžiūjosi: "Aukštaitiai moka širdim ir protu užsimoti. Aukštaitiams būdinga kūrybiškai laki fantazija... gyvas bendrųjų reikalų pajautimas, širdies pastūmėtas prie žmogaus priejimas, svetingumas. Prie to dar pridėkime subtilų aukštaitio kuklumą, jam neleidžiant mindžioti kitiems ant kulnų, bet ir nepakenčiantį, kad ir kas kitas alkūnėmis jam šonus remtų".

Prisimindamas Palangą, už aukštaitių pravaržiamą gudais dėl sunkumų jų tarpe suprasti, St. Kairys šitaip su draugais žemaičiais "atsiskaito": "Tie įžūlus žemaičiai, patys kalbėjo... springstančia, kapota kalba, dar ir tuomet bus galvoję, kad saulė tekanti čia pat už Dubysos ir pasimeriantį jūroje tuojau už Birutės kalno. Jie laikė savo Telšius gražiausiu pasaulio miestu". Jam savitu objektyvumu tačiau čia pat St. Kairys mato ir gerasias žemaičių ypatybes bei aukštaitių trūkumus, kartu su jų priežastimis: "Besigindamas nuo jį supusio vargo (aukštaitis ūkininkas)...

išmoko pasyviai pasiduoti smurtui ir neteko pačiam sau tinkamos pagarbos, leidamas vergui įsiliinti į savo sielą ir joje įsiremti... Buvome greitesni už kitus pasekti poną ir savintis jo kalbą". Šiai savybei St. Kairys nepagalio stiprių žodžių ir be abejojimo jam pačiam ji visai netinka. Štai trumpas pavyzdys: Su šypseną lūpose St. Kairys prisimena savo dėdės vestuves. Iki tol jis dar lakstęs vienmarškinis. Kai su varpeliais į tėviškės kiemą įvažiavę vestuviniškai, pabudo savigarbos jausmas jauno vyro ir, nežiūrint bendro sumišimo jis griežtai pareikalavęs: Mama — kelnės!

Su ypatinga šiluma St. Kairys prisimena savo tėviškės aplinkumos darbščią ir ramią nuotaiką, šeimos šilumą, tėvus ir gimines. Ketvirtas vaikas šeimoje jis augęs ypatingoje motinos meilės ir tėvo globos užuovėjoje. Vienintelė atmenama bausmė — šaukštu per kaktą.

Eidamas vos dešimtuosius metus, Stepukas jau išvyksta į Palangos progimnaziją dalinai savarankiškam gyvenimui. Grįždamas pirmųjų vasaros atostogų namo, Stepukas jau rodo ir neginčijamo subrendimo žymius, veždamas lauktuvių: seserims — gintaro sagas ir karolius, vyresniam broliui — kandiklį, bendram reikalui — skustuva, o tėvui — "Trejas devynerias".

Palangoje Stepas gyveno viename gimnazistų bendrabučiu, kurių žymiausi buvę šeimninkai

Steponas Kairys (1878-1964)

Nuotr. V. Maželis

Zobornienės ir Martišauskienės. Tarp šių bendrabučių atsirado "neišlygintų sąskaitų". Padėtis aštrėjo, kol nesusipratimus teko spręsti garsiuoju žiemos mūsų. Zoborniškiniai buvo pasistatę į Raudonės panašią sniego pilį.

Martišauskiniai puolė, bet po garbingos ir kruvinos kovos — pralaimėjo. Jų tarpe, nors vienas jauniausių progimnazijos mokinių, dalyvavo Stepas Kairys. Jo ir kitų mažųjų uždavinys buvo išprovokuoti priešą lemiamam mūšiui (panašiai kaip totorių Žalgirio kautynėse). Beje, laimėtojų pusėj buvo Antanas Smetona, amžiumi keleriais metais vyresnis.

Mokslas sekėsi. Netrukio ir laisvalaikio praleisti gražiai pajūryje ir pušyne su Birutės kalnu. Teko išmokyti rusų kalbą, bet nei rusai mokytojai, nei pati progimnazija gilesnės žymės nepaliko. Augo pamėgimas skaityti ir kartu plito vaizduotė. Pajūrio įtakojė, dvylikos metų būdamas, Stepas buvo nutaręs būti jūrų piratu. Bet mūsų laime — netesėjo.

Visais atžvilgiais raminančiai veikė atostogos, praleidžiamos jau minėtoji tėviškės aplinkoje. Trečiaisiais mokslo metais tėvo buvo padarytas lemtingas sprendimas leisti Stepuką į pilną gimnaziją, nes tėvo žodžiais: "Keturių klasių kunigas — menkas kunigas". Liepojoj pritrūko vietos, ir taip Stepas atsidūrė Šiaulių gimnazijoje. Iš jos didelė dauguma baigusiuju tęsdavo mokslus universitetuose ir tik maža dalis atsidurdavo Kauno kunigų seminarijoje.

Gimnazijoje pirmiausia reikėjo "išpilietinti". Mūsų laikais panašumėm "be accepted". Išprovokavo klases čempionas ru-

sas Lebedevas. Rungtinės įvyko pertraukos metu. Dėka Palangos oro ir ūkio darbų atostogų metu tėviškėje Stepas priešą spustelėjo, perlenkė pusiau ir parmetė, išsigydams klasėje tinkamos pagarbos vieta.

Mokslas čia taip pat sekėsi, ir tai sudarė sąlygas išsikelti iš bendrabučio repetitoriaus pareigoms. Dvejus metus St. Kairys gyveno dr. Salkauskio šeimoje, padėdamas sūnams Kazui ir Stasiui. Susidarė sąlygos susipažinti su Šiaulių inteligentais, daugiausia esančiais lenkų kultūros įtakoje. Pasirodėdavo ir vienas, kitas "litvomanas" — studentas iš Mintaujos ar Peterburgo. Taip pat susidarė palankios sąlygos studijuoti ir skaityti bei gimnazijos ir bendrabučių inspektoriaus nuolatinio tikrinimo. Veikė slapta mokinių knygynas Elenos Ziabickaitės, vėliau Lukauskienės bute.

Knygos lėmė St. Kairio pasaulėžiūros kryptį ir kartu lūžį nuolatinių religijos klausimais, paveldėtai iš tėvų ir tėviškės aplinkumos. Atsivėrė St. Kairio žodžiais "naujas pasaulis". Perskaityta H. T. Buckle "Civilizacijos istorija Anglijoje" padarė pradžią ilgo, sunkaus ir net skausmingo proceso, studijuojant racionalistų, gamtos, astronomijos, veikalus, bet taip pat ir filosofijos raštus, teigiančius dievybės buvimą tradiciniame prasme. Įkyriai piršosi kitoks Dievybės supratimas. Paties St. Kairio žodžiais: "Jei su pragaru dar buvo šiaip taip, jį nukeliant į žemės kamuo-

lio amžinai ugnimi kunkuliuojančius vidurius, tai su vietos dangui ir skaitystai suradimu reikalus darėsi vis sunkenis... Patį žmogų Dievulis kūręs į save panašų. Ar nėra buvę priešin-

gai, ir ar nėra žmogus kūręs Dievo vaizdą į save panašaus?... Dievulio vaizdas tolo, keitėsi į išminties, gal ir gėrio abstrakciją, nesuasmėnintą, šaltai dėsningą ir beveik nepaliekiančią vietos žmogiškai Dievybės sampratai".

Vyresnėse gimnazijos klasėse susiorganizavo saviuoklos kuopelė. Pradėjus nuo bendrinių, greitai pereita prie politinės ekonomijos temų. Nugirdus iš svečių studentų apie darbininkų streikus, studentų judėjimą, parpuo socialiniai klausimai. Tada pirmą kartą išgirstas ir socialisto vardas.

Tautinio susipratimo pradininku St. Kairio knygų lentynoje buvo Antano Krėčiukaičio apysaka: "Pajudinkim, vyrai, žemę". Tuo metu dažniau pradėjo Šiaulius lankyti Povilas Višinskis, vėliau Augustinas Janulaitis, kurie gimnazistų kalbino lietuviškai ir skatino "litvomaniją".

Baigęs 7 klases ir važiuodamas atostogų, St. Kairys buvo apsisprendęs kunigu nebūti, nes buvo išlikęs, kad ir seminarija negrąžins jam tokio tikėjimo, kokio jį mokė. Bet tuo asmeninė problema nesibaigė. Reikėjo rasti atsakymą į moralinę pareigą tėvams ir kaip atsiųginti motinai už jos sūnui aukotą gyvenimą.

Jausmas tėvams daromos skriaudos buvo nepaprastai skaudus, bet iš kitos pusės prigimtis neleido būti nesąžiningu su savim pačiu. St. Kairio atsakymas į šiuos klausimus buvo ir vėl jo paties žodžiais: "... bent kitu būdu atėdamas prie to, kuo tėvai mane norėjo matyti, stengsiuos būti padorus žmogus, kad ir ne kunigas".

Taip lemtingu gyvenimo metu anksti išryškėjo ir pagrindiniai St. Kairio charakterio bruožai: sąžiningumas ir nenumaldomai kietas nusistatymas nelikti skolingų.

Pradedant paskutiniuosius netus gimnazijoje, pažymėtinas įvykis, kuris parodė ir kitas lemtingas bei ryškias St. Kairio būdo savybes: išimtiną asmeninę drąsą, pasiryžimą ir sugebėjimą vadovauti. O buvo taip: mokslo metų pradžioje pagal nustatytą tvarką gimnazijoje vykdavo aktas su provoslaviskomis pamaldomis ir caro pagarbiniumu. St. Kairys ir keli kiti vyresniųjų klasių mokiniai sukurė visus lietuvių mokinius iš akto demonstratyviai išeit, ką visi ir padarė. Kilo baisus triukšmas. Sekė tardymas su nutarimu 4 mokinius iš gimnazijos pašalinti. Jų tarpe buvo ir St. Kairys. Laimei Vilniaus mokslo alygda šio sprendimo nepatvirtino. Šis įvykis turėjo tą reikšmę, kad išryškino moksleivių lietuvių tautinį susipratimą, o Kairį ir kelis kitus vyr. klasių mokinius paskatino sudaryti kuopelę kartu mokytis bendrinės lietuvių kalbos ir rašybos, nes iki tol visi tekalbėjo kiekvienas savo tarpe.

Paskutiniaisiais gimnazijos metais St. Kairys mokė Gubernijos aludario sūnų, pas juos gyveno ir kartu iš arčiau pamatė pramo-

(Nukelta į 2 psl.)

Kertinė paraštė

BALTIJOS KRAŠTAI ČEKOSLOVAKIJOS SAMIZDATE

Samizdatas Čekoslovakijoje yra šalies nelaisvės barometras. Kuo griežtesnė cenzūra, kuo slogesnė prievartinė tyta, tuo labiau plinta ir įvairėja samizdatinė literatūra.

Kai kurie čekoslovakų samizdatiniai raštai pasiekia ir užsienį, kur daugiausia jų spausdina čekų emigrantų žurnalas Listy Romoje. Kai kurie čekoslovakų rašytojai siunčia savo straipsnius, noveles ir net išistas knygas anglų, prancūzų, vokiečių ir kitiems laikraščiams bei leidėjams. Iš jų net ir čekų ar slovakių kalbos nežinančiam galima susidaryti gana išsamų vaizdą apie Čekoslovakijoje vyraujančias nuotaikas, vilties ir neviltes įvairavimus.

Sklaidant tuos čekoslovakų samizdato raštus, akysna krinta vienas mums, lietuviams, ypač įdomus reiškinys. Jų autoriai nuolatots minį Lietuvą, Latviją ir Estiją — kaip Čekoslovakijos likimo bendrininkes, kaip totalitarinės nelaisvės dalininkes, ir — kas įdomiausia — kaip nepalūžimo ir išsilaikymo pavyzdžius, iš kurių čekai ir slovakai gali pasimokyti.

Londono žurnale "Index" išspausdintame slapyvardžiu pasirašiusio čekų literato straipsnyje skaitome:

"Niekad anksčiau čekų menininkai, dailininkai ir mokslininkai neįautė tokios gilios ir visuotinės neviltes kaip šiuo metu, kai atrodo, kad dar viena kultūringa Europos tauta po Lietuvos, Latvijos, Estijos, Lenkijos, Rytų Vokietijos ir Vengrijos bus ištrinta iš Europos kultūrinio žemėlapi. Ar Jaltos dvasia nugalės, ir mūsų pasaulis visam laikui išliks padalintas į laisvąją dalį ir į didžiulę sovietinę koncentracijos stovyklą?"

Sios temos siūlą kitame "Indexo" numeryje perima antras čekų intelektualas. Jis klausia, kaip išlaikyti egzistencinėje kryžkelėje atsidūrusių čekų ir slovakių tautų morale? Aplinkui jis įžiūri vis didėjantį politinį abuojumą ir

neatsakingumą. Žmonės sau nebestato jokių reikalavimų, jų neužrėžs aštrėja, jų charakteriai palaipsniui deformuojami. Antra vertus, nepaprastai populiarėja savaitgaliniai vasarnamėliai, daržininkystė, įvairios pramogėlės. Niekas neskaityo oficialioje spaudoje spausdinamų rezoliucijų iš kompartijos konferencijų ir susirinkimų. Autorius tvirtina, kad maisto dvasia menuose, kultūroje, moralėje ir politikoje jau beveik suparalyžuota. Visame tame jis įžiūri nepaprastą pavojų. Pasak jo:

"Savo istorijoje mes patyrėme daug karinių okupacijų. Jos mūsų nustešina. Tačiau mūsų okupantai visada būdavo aukšto europinio kultūrinio lygio tautos, ir mūsų pačių šalis turėdavo gerokai ūkiniai ir kultūriniai pasitempti, kad neatsiliktų nuo jų. Dabar, patį pirmąjį sykį, mūsų okupantų kultūrinis ir medžiaginis lygis žemesnis už mūsų... Kol kas mums dar, palyginant, lengva jaustis pranašesniais. Bet visur jau pradeda rodytis atžanga, vidutiniškumas ir stagnacija".

Samizdatinio straipsnio autoriaus nuomone, vienintelis atsakymas į šį spaudimą ir susinakinimo grėsmę yra statyti sau didelių reikalavimų, lavintis, pasiekti aukšto profesionalinio lygio, ugdyti moralinę atsakomybę, išlaikyti savo autentiškumą ir viešai kovoti prieš vidutiniškumą. Jo žodžiais:

"Aš žinau, tai kvepia utopiškumu, ir geriausia atveju tik mažos grupelės tepasuks tuo taku, bet tai tėra vienintelis išeitis. Kad tokia laikysena yra tikrovė, rodo Baltijos respublikų, Estijos, Latvijos ir Lietuvos, pavyzdys. Palyginus su kitomis Sovietų Sąjungos sritimis, šios respublikos iki šių dienų išsaugojo savo aukštą kultūrinį bei ūkinį lygį ir savo pasididžiavimą, nors jų padėtis yra žymiai blogesnė už mūsų. Kad ir neturėdamos formalaus suverenumo, jos nenuleidė rankų ir nenusismukdė iki vi-

TAURUS. KOVINGAS SKOLININKAS

(Atkelta iš 1 psl.)

nės darbininkų ir didelio dvaro kumečių skurdų gyvenimą. Gubernijoj gyvendamas, vieną anksčiau rytą St. Kairys pirmą kartą ant telegrafo stulpų išskabino nelegalius lietuviškus atsisaukimus.

Baigęs gimnaziją ir apsisprendęs būti inžinierium — technologu, St. Kairys 1898 metais išvyko į Peterburgą. Konkursinius egzaminus išlaikė. Išlaikė viso 340 iš 1500 kandidatų.

St. Kairys pradėjo intensyvią ir įdomų studijų darbą, nes Technologijos institutas buvo viena geriausių caro Rusijos aukštųjų mokyklų. Kartu dalyvavo glaudžioje studentų lietuvių bendruomenėje. Tais pačiais metais įsijungė į ratalį Lietuvoje plitusiai tautinio susipratimo sąjūdžiui remti. Po poros metų Vlado Siuravičiaus įtakoje šis ratalis išvirtė į socialdemokratų kuopelę.

1899 metais, kaistant revoliucinėms nuotaikoms imperijos sostinėje, įvyko didelė studentų demonstracija. Policija su kazokais demonstrantus žiauriau būdu išsklaidė, dalį vietoj suimdama. Jų tarpe (nesunku atspėti) buvo ir St. Kairys. Už dalyvavimą demonstracijoje St. Kairys buvo iš instituto pašalintas. Keleriems metams nutrūko studijos, bet jis savo žygi su demonstrantais nedvejodamas pateisina, nes bendroje kovoje, Kairio žodžiais, buvo ir mūsų krašto reikalas.

Iš Peterburgo teko kraustyti. Traukė į Vilnių ryšiai su lietuvių socialdemokratų veikla. Pačią pirmą dieną Vilniuje St. Kairys aplanko katedrą ir susižavėjo „pasakišku grožiu“. Pagama Vilnius savo senovine statyba, užbraižė savo apylinkių gamtos grožiumi, ir nenustatė, kad St. Kairys toliau savo atsiminimuose Vilniaus kitą nevardina kaip „mano Vilnių“.

Vilniuje 1900 metais St. Kairys išstaukė į konspiracinį socialdemokratų darbą darbininkų kuopelėse. Ir švietė ir mokėsi patis. 1901 metais pradėtas leisti „Darbininkų balsas“. Kadangi LSDP jos steigėjai ir kiti veteranai buvo ištremti arba suimti, didžioji darbo našta teko Sirutavičiui ir Kairiui, t. y. jauniui. Nepaprastos energijos ir ryžto dėka ši veikla plito ir visą Lietuvą. Be laikraščio buvo spausdinamos ir platinamos politinės brošiūros ir atsisaukimai, steigiami partijos skyriai.

1903 metais, artėjant Rusijos Japonijos karui, atsisaukimų tiražas jau siekė 30.000, o 1905 metais — 50.000. Šie skaičiai iliustruoja, kokia buvo darbo apimtis ir reikšmė. Būdamas LSDP-os Centro komiteto nariu, St. Kairys aktyviai dalyvavo visuose partijos darbuose, suvažiavimuose ir t. t. Pažymėtinas jos nuoseklus Lietuvos nuo Rusijos atskyrimo reikalavimas ir Nepriklausomos Lietuvos nuo Rusijos atskyrimo reikalavimas ir Nepriklausomos Lietuvos principo iškelimas partinėje programoje, taip pat kova su lenkų socialistų partija PPS už įtaką Vilniaus krašte ir dėl pastarosios nusistatymo laimėti Lietuvą būsimai Lenkijai. Po ilgai vykusių varžybų PPS kapituliavo.

Partijos darbą dirbti St. Kairys skatino noras padėti ekonomiškai labiausiai nusiskriausiam klasei. Jis ėjo kartu su nusistatymu, kad tik nepriklausomoje Lietuvoje valstybėje šis uždavinys galės būti sėkmingai įgyvendintas. Ši darba dirbdamas, St. Kairys išėjo į politinio darbo mokyklą. 1905-ais metais jis jau buvo šio darbo veteranas.

Kai „Vilniaus žinių“ redakcijos iniciatyva buvo suauktas Didysis Vilniaus seimas, į kurį susirinko apie 2000 žmonių, daugiausia lietuviško kaimo atstovų, St. Kairys sutvarkė nevykusią

originalią seimo dienotvarkę ir pirmininkavo pirmajam audringam posėdžiui. St. Kairys redagavo svarbiąją politinę seimo rezoliuciją, reikalaujančią Lietuvai autonomijos su seimu Vilniuje. Tuo metu jis buvo 27 metų.

Dviejų metų laikotarpį po seimo St. Kairys aktyviai dalyvavo LSDP revoliuciniame darbe ir rinkiminėje kampanijoje į Valskybės Dumą. Grįžęs į Peterburgą ir kurį laiką vėl skyręs studijoms, 1908 metais Technologijos institutą baigė. Po to dvejus metus su Povilu Vileišiu Rusijoje statė tiltus, 1911-ais metais grįžo ir vėl į „savo Vilnių“. Planavo ir statė Vilniaus miesto kanalizaciją ir kartu daug rašė partinėje spaudoje.

Kai pradėjo ryškėti vokiečių okupacinės valdžios užmačius, St. Kairys atsisaukė pasisakyti prieš vokiečius ir 1915 metų galę įsijungia į penkių grupių lietuvių reikalams saugoti. Grupę sudarė be Kairio, A. Smetona, J. Saulys, J. Basanavičius ir P. Klimas. Buvo rašomi memorandumai okupacinei valdžiai, JAV prezidentui Vilsonui ir prezidentui Hindenburgui.

Vokiečiams po nepasisekimų fronte pasiūlius lietuviams sudaryti patikėtinių tarybą, St. Kairys pasisakė prieš bet kokią angažavimąsi vokiečiams. Patikėtinių tarybos siūlymas buvo atmestas su kontrapasūlymu sudaryti lietuvių atstovybę. Vokiečiai pradžioje priešinosi, bet pagaliau sutiko leisti sukviekti konferenciją vokiečių — lietuvių santykiams aptarti. Taip 1917 m. buvo sukvietėta Vilniaus konferencija. Pradėjo lemti Lietuvos laikotarpį, pasibaigęs Lietuvos nepriklausomybės paskelbimu. 1918 metų vasario 16-ąją dieną ir Steigiamąjį Lietuvos seimą.

Vilniaus konferencija priėmė ir vėl St. Kairio redaguotą rezoliuciją, kurioje aiškiai pabrėžtas Lietuvos nepriklausomybės reikalavimas ir tai, kad santykius su kitomis valstybėmis galės nusistatyti tik steigiamasis Lietuvos seimas Vilniuje. Vilniaus konferencija išrinko Lietuvos Tarybą. St. Kairys buvo jos prezidentu. Vokiečių spaudžiama, Tarybos narių dauguma linko į nuolaidas vokiečiams konvencijų su Vokietija formoje, vėliau net ir kvietimu Uracho kunigaikščio Lietuvos karaliumi. Šiuo laikotarpiu St. Kairys parodė savo nepalaužiamą valią ir su 3 kitais tarybos nariais priešinosi visoms nuolaidoms. Dėl to iš tarybos buvo laikinai iššęs ir pagaliau laimėjo, laimėjo ir Lietuva. Jo redaguotas nepriklausomybės aktas buvo Lietuvos Tarybos paskelbtas, kaip žinome, be konvencijų pagal Vilniaus konferencijos nutarimus.

Sunkiam Lietuvos valstybės kūrimo ir gynimo nuo išorės priešų laikotarpiu St. Kairys aktyviai dalyvavo. Ketvirtame ministrų kabinete buvo maisto ir tiekimo ministras, kuriam priklausė ir kovojančios kariuomenės aprūpinimas. Sekė steigiamasis ir 2 sekantieji seimai, kuriuose St. Kairys buvo LSDP frakcijos lyderis ir seimo vicepirmininkas paskutiniame seime. Siekdamas socialinio teisingumo ir humaniško gyvendinimo St. Kairys savo ir frakcijos nusistatymus gynė, už savo pasiūlymus dirbo ir kovojo kietai, bet niekada neprasilendamas su teisės ir moralės principais.

Po 1926-ųjų metų sukilimo St. Kairio pagrindinis dėmesys nukrypo į miesto gyventojų gerovę, planuojant ir vykdant Kauno vandentiekio ir kanalizacijos darbus. Profesoriaudamas Vytauto Didžiojo universitete, ruošė šios srities specialistus ateitį. Atėjo antrasis pasaulinis karas, sovietų ir vokiečių okupacija. St. Kairys neturėjo pamatyti jau rudo plauko vokiečių užmačius. Statybos

M. Dobužinskis (1875-1956)

Siaulių bažnyčios fasadas

fakulteto dekanu būdamas, jis priešinosi okupacinės valdžios mėginimams mobilizuoti studentus ir kartu dirbo lietuvių pagrindinio veiklos vadovybėje. Sudarant VLIKą, jis išrenkamas jo pirmininku, slapstosi nuo Gestapo agentų, pasitraukia į pažįstamą Lietuvos pajūrį. Iš čia mažu motoriniu laivu mėgina patekti į Švediją. Vokiečiai bėglis jūroje sulaukė ir nugalėję Liepoją uždaro kalėjime. Bet, karo frontai artėjant ir pritrūkę laiko, jo nepažįsta. Galvos neperaradęs, St. Kairys patenka į kitą pabėgėlių laivą Liepojos uoste, pasiekia Vokietiją ir čia ne be pavojaus ir vargo, eina persekiojamas, sulaukia karo pabaigos.

Pareigos jausmo vedamas, St. Kairys vėl įsijungia į Vakarose atsikūrusio VLIKo veiklą.

Būdamas optimistas ir tikėdamas greitai Lietuvos išsivadavimą, jis savo pavyzdžiu ir nepailstama energija įtraukia lietuvių profesionalus į Lietuvos ūkio atstatymo studijų komisijos darbus. Atvyksta į JAV. Čia pasiūlyta sveikata, bet, ją dalinai atgavęs, kimba rašyti prisiminimus. Tuo metu man buvo progų ir vėl St. Kairį sutikti, lygiai malonų, kuklų ir susirūpinusį kalnu dar užsimotų atlikti darbų. Ypač domėjosi jaunimo veikla, mintimis vis grįždamas į bolševikinio okupanto pavergtą Lietuvą.

St. Kairys nepakentė bet kokio tirano ar demokratijos priešo, tačiau išskirtinę vietą savo nepakantoje skyrė imperialistui rusui, kuris, mongolų įtakoje per šimtmečius sužiaurėjęs, be atodairos skriaudė, grobė ir žudė tiek savo kaimynus, tiek ir savuosius. Mongoliškai — rusiškai bolševizmui išaiškinti St. Kairys buvo suplanavęs paskutinę savo gyvenimo studiją. Apie ją jis kalbėjo, kai man St. Kairį teko matyti paskutinį kartą jau slaugomųjų namuose, be vienos kojos, kurią teko amputuoti, bet vis tiek nepraradusį vilties pasitaisyti ir tęsti užsibrėžtą darbą.

St. Kairys buvo plieninės valios, aštrios minties ir šilko atastų jausmų. Jie išryškėja santykiuose su žmonėmis ir geriausiai išreiškiami jo paties posakiu: „Matyti žmogų žmoguje“. Jie pasirodė ir St. Kairio santykiuose su gamta: Atsivokiant tėviške, gaila šunelio Margio, gaila laukinių bičių, pačio iš pievų surinkto. „Jam Baltija šypsoi, jis vėjo glostytas, šienų pakvėpęs, „Šienų pakvėpusi visa mano siela“. Ruduo — vagis. Bažnyčia skardė, kaip pavasario giraitė...

Iki paskutinių dienų Lietuva ir pastangos jai išlaivinti buvo St. Kairio dėmesio centre. Mums, mėginantiems eiti jo pėdomis, St. Kairys paliko gaires: „Norėdami

būti veikliais mūsų tautos kovos dalyviais, turime gyventi jos gyvenimu, turime rūpestingai sekti, kas Lietuvoje dedasi, pažinti ir gerinti joje vykstančius pasikeitimus, priimti tuos ju, kuriuos pasisavina pati tauta ir neprarasti bendros su ja kelbos, nes ir besikeičianti Lietuva yra ir bus mūsų Lietuva“.

Remdamasis ne vien igimtu optimizmu, bet dešimtmečiais įgyta politine patirtimi ir supratimu politinės raidos, St. Kairys yra įsitikinęs, kad laimės Laisvės Pasaulis. Laisvę Lietuvai reikia iškovoti, atkuriant ją demokratijos ir socialinio teisingumo pagrindais. Ir vėl, būdamas realus, šį uždavinį St. Kairys numatė mūsų jaunajai kartai, skirdamas jai savo šilčiausius testamentinius žodžius, kurių trumpa ištrauka skamba taip:

„Tešviečia tau idealai, už kuriuos ir mums visą amžių teko kovoti: už laisvą žmogų ir jo gerovę, už laisvą lietuvių tautą ir laisvą betarptančią Lietuvą... Pasitikėk saviui ir nesiduok įkalbamas, kad tavo priešai okupantai yra neįveikiami galingi. Taip nėra. Sovietija, smurtu ir melu paremta, greičiau subyrės negu subyrėjo „nenugalimų“ carų imperija“.

St. Kairio gyvenimo ir darbų neatskiriama palydovė buvo demokratija. Įvairių jai šios savotiškai aiškinių ir pritaikymų, pradedant senovės graikais, einant per viduramžius iki naujųjų laikų ir mūsų kasdienio gyvenimo. Ir mes kalbam bei rašom apie demokratiją. Pvz., demokratija reiškia daugumos valią, arba daugumos valią ir mažumos teises. Demokratija gali išvirsti ir į mažumos valią, atsitiktinai arba į samoningai. Tai paprastai priklauso nuo demokratinių rinkimų sistemų. Mums reikėtų įsivieninti ir siekti tokios demokratijos sampratos, kuri paremta tolerancijos principu visiems, išskyrus tuos ir tai, kas neigia patį demokratijos ir tolerancijos principą bei žmoniškumą. Tokia demokratijos samprata ne tik priimtina, bet skatina pažiūrėti ir nuomoninių įvairumų, nesistengia skirtis lygiuoti, bet jas derina. Tai atitiktų, aš manau, ir St. Kairio demokratijos supratimą.

Jei reikėtų trim žodžiais apibūdinti St. Kairio asmenį, jie galėtų būti tokie: kilnus ir kovingas skolininkas. Pirmuosius du patvirtina Stepono Kairio gyvenimas ir darbai, trečiasis yra jo paties prisimintas ir pasakytas.

Prisiminę prezidento John F. Kennedy žodžius „Neklausk, ką davė tau tavo kraštas, bet paklausk, ką tu tėvynei davėi“, ga-

EINA GANDAS

RŪTA KLEVA
VIDŽIONIENE

Eina gandas per mūsų gyvenvietes, kad į Los Angeles kviečiamas koncertuoti Andrius Kuprevičius. Apsnūdes buvo paskutiniu metu mūsų rinktinio meno jėgų reprezentavimas, — jei bus leista man šiame masių ir vidutiniškumo adoracijos amžiuje pavartoti taip įsakmiai išstumtą elito žodį? Vis dėlto mažą grupelę žmonių pavargo nuo nuolatinio įtaigojimo būti linksmam ir pramogaujančiam ir pasilgo vakaro su senuoju menu, šį kartą su mūsų piano virtuozu Andriumi Kuprevičium.

Gandą patvirtino: koncertas bus. Tuo tikslu A. ir V. Juodvalkių namuose buvo suruostas jaukus susibūrimas pasitarti ir susitarti dėl planuojamo koncerto. Dėkui Dievui, čia niekam Andrius Kuprevičius pristatyti nereikia — visi susirinkimo nariai arba labai seni arba kiek naujesni pianisto draugai, sekę jo karjeros kelią, nusidriekiantį nuo senojų Kauno per Alpių kalnus į Argentiną, o paskui į praktiškąją Ameriką. Sekėme tą jo kelią individualiai, dabar gi susiję ir krūvą griežmės darbo. Per ilgai, Andriau, nebuvai mūsų padangėje.

Koncertui data numatyta rudeni, lapkričio mėn. 2 dieną, 3 val. p. p. Wilshire Ebello teatro koncertinėje salėje. Gi jungdamas prie visų mūsų, pažymint šiuos metus Ravelio ir Čiurlionio vardais, pianistas ruošiasi įjungti abudu kompozitorius į savo koncerto programą.

Pradinę draugų grupę entuziastinga, nors ir negausi. Vėliau bandysime suklijuoti didesnę būrį. Kompozitorės Giedrės Gudauskienės rankose kiekviena idėja — taip ir šioji — virsta kūnu. Prisijungė seni draugai Juodvalkiai, Vytas ir Vanda Zeleniai, Balys Geštautas, dr. Valentinas Skirgaila, Raimonda Apeikytė, Gasparas Kazlauskas, Liucija Zaikienė, Antanas Mažeika. Na ir aš, nešina labai senų laikų prisiminimų, kuriuo štai neiškenčiu su visais nepasidalinusi. Tai tas neaprašomas džiaugsmo ir tautinio išdidumo momentas, kurį kadaise dar visai jaunas pianistas Kuprevičius dovanojo kelioms dešimtims jaunų lietuvių tremtinių. O buvo tai tuoj po karo galo Austrijos kalnų papėdėje, Fellkircheno miestelyje, neperoli žavingojo Bodeno ežero, kur tuo laiku buvo prisiglaudęs Čiurlionio ansamblis, sugebėjęs įsigyti draugų aukščiausiuose Prancūzijos karinės valdžios sluoksniuose. Buvome tada pakviesti koncertuoti labai rinkinei karininkų ir jų šeimų grupei. Prancūzai savo igimtu estetišku švente parinko seną, nuostabią austrų pilaitės kiemą, į žiūrovai susėdo gausiuose kelių aukštų balkonuose, gaubiančiuose kiemą iš visų keturių pusių, skėstančiuose pavasario žiedų kvėpėjime ir mėnulio šviesoje. Po mūsų Čiurlioniečių dainų, į kiemą išėjo jaunas pianistas Andrius Kuprevičius atlikti gal vieną iš savo išpuodingiausių rečitalių. Kas tas pianistas? — klausė sužavėti prancūzai. Lietuvis, — atsakė kiti, geriau susipažinę su programa.

Nuo to vakaro praėjo jau beveik trisdešimt metų. Tą vasarą daina ir muzika įsigyti karo nugalėtojų eilėse draugai daug padėjo tiek mums Čiurlioniečiams, tiek gal ir kitiems lietuviams, su kuriais jiems teko susidurti. Nes lėtumėm atsakyti, kad Steponas neliko skolingas, bet grąžino su kaupu ir saviems, ir Lietuvos žmonėms, ir Lietuvai. O mes?

tokios draugystės nėra popierinės, jos įrėžia randą žmogaus sieloje.

Gal nesužavėsime dabar šitais atoslūgio metais rinkimais ir politiniais laimėjimais susiūpinusių valdžios aspirantų nors ir neeilinio pianisto koncertu. Bet pasidžiaugsim patys ir parodysim jį išdidžiai savo rinkiniams draugams ir vietos spaudos atstovams. O kas žino? Gal ir palenksime vieną kitą nuomonę mūsų taip ignoruojamos tautos vardui pagarsinti.

Todėl su džiaugsmu sutinkame šį gandą ir skleidžiame jį kuo plačiau ir garsiau. Draugų niekada nebus per daug.

Tel. PR 8-3229

DR. ANNA BALIUNAS
2858 West 63rd Street
AKTŲ, AUSŲ, NOSIŲ IR GERKLĖS LIGOS
Valandos pagal susitarimą

DR. K. G. BALUKAS
Akusheris ir moterų ligos
Ginekologinė chirurgija
6449 So. Pulaski Road (Crawford Medical Building) Tel. L U 5-6446
8007 W. 83 Pl., Justice, III 599-0500
Pirma ligonius pagal susitarimą. Jei neatsiliepiu, skambinti 374-8012

DR. VL. BLAŽYS
PLAUCIŲ IR VIDAUS LIGOS
2801 West 63rd Street
Kampas 63-čios ir California
Val.: pirm., antr., ketv. ir penktad. 6 iki 7:30 val. vakaro.
Šeštad. nuo 2 iki 3:30 val.
Pagal susitarimą.
Ofiso tel. 476-1042
Rezid. tel. WAlbrook 5-3048

DR. PETER T. BRAZIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
2434 West 71st Street
Val. pirm., ketv. 1 iki 7 popiet.
antr., penkt. 1-5, treč. ir šešt. tik susitarus

DR. ANTONIO KABINETA PERMĖ
DR. EDMUND E. CIARA
OPTOMETRISTAS
2709 West 51st Street
TEL. GR 6-2400
Val. pagal susitarimą: pirm., ketv. 1-4 ir 7-9; antr., ketv. ir penktad. 10-4, šeštad. 10-3 val.

DR. E. DECKYS
GYDYTOJA IR CHIRURGE
Specialybė — Nervų ir Emocinės Ligos
CRAWFORD MEDICAL BUILDING
6449 So. Pulaski Road
Valandos pagal susitarimą
Rezid. tel. — GI 8-6873

DR. W. M. EISIN-EISINAS
AKUSERIJA IR MOTERŲ LIGOS
GINEKOLOGINĖ CHIRURGJA
6132 So. Kedzie Ave., WA 5-2670
Valandos pagal susitarimą. Jei neatsiliepiu, skambinti: MI 2-0001.

DR. A. B. GLEVECKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Specialybė Akų Ligos
3907 West 103rd Street
Valandos pagal susitarimą
Ofiso telefon. PR 8-2220

DR. JANINA JAKSEVICIUS
J O K S A
VAIKŲ LIGOS
2656 West 63rd Street
Pirm., antr., ketv. ir penktad. nuo 12 iki 4 val. ir nuo 5 iki 8 val. vak., šeštad. nuo 1 iki 4 val.

DR. A. JENKINS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3844 West 63rd Street
Valandos pagal susitarimą
ODOS LIGOS — CHIRURGJA

DR. K. A. V. JUCAS
489-4441 — LO 1-4605
Jei neatsiliepiu 561-1070
Ofisai
Ofisai: 2403 W. NORTH AVENUE
5214 N. Western Avenue
Valandos pagal susitarimą

Via telefonai 652-1381
DR. F. V. KAUNAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
1407 So. 49th Court, Cicero
Val. kasdien 10-12 ir 4-7. Trečią ir šeštą, tik susitarus.

DR. TERESÉ KAZLAUSKAS
VAIKŲ LIGŲ SPECIALISTE
9736 W. 143 Street
Orland Park, Ill. 60462
Tel. — 449 6837
Valandos pagal susitarimą

ERDVELAIVIŲ
FOTOGRAFIJA

JAV dabar turi taip išstobulintą erdvėlaivių fotografiją, kad gali iš satelito, skriejančio 80 mylių aukštyje nufotografuoti pokelį cigarečių ant žemės. Satelito pagalba gali būti Egipto pilotų pasiskalbėjimas per 10 sek. perduotas į Washingtoną.

NAUJAS BŪDAS SUSEKTI VĖŽĮ

Mayo klinikoje Rochesterio, Minn. jau su maždaug 2000 žmonių patikrintas naujas būdas susekti plaučių vėžį — tiriant mikroskopais skreplius ir juose ieškant vėžio ir į vėžį linkstančių ląstelių.

DR. P. KISIELIUS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
1443 So. 50th Avenue, Cicero
Kasdien 1-3 val. ir 6-8 val. vak.
Išskyrus trečiadienį
Šeštadieniais 12 ir 4 val. popiet

TEL. REliance 5-1811
DR. WALTER J. KIRSTUK
(Lietuvis gydytojas)
3925 West 59th Street
Val.: pirm., antr., ketv. ir penktad. nuo 12-4 val. p. p. 6-8 val. vak. Šeštad. 12-2 val. p. p. trečią, uždaryta

DR. IRENA KURAS
GYDYTOJA IR CHIRURGE
KODIKŲ IR VAIKŲ LIGOS
SPECIALISTE
MEDICAL BUILDING
7156 South Western Avenue
Valandos: Kasdien nuo 10 val. ryto iki 1 val. popiet.
Ofiso telefon. RE 7-1168
Rezid. telefon. 239-2919

DR. J. MEŠKAUSKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Specialybė vidaus ligos
2454 West 71st Street
(71-os ir Campbell Ave., kampas)
Val.: pirm., antr., ketv. ir penktad. Nuo 3 iki 7 val. p. p. Tik susitarus

TEL. — 282-4422
DR. ROMAS PETKUS
AKTŲ LIGOS — CHIRURGJA
Ofisai:
111 N. WABASH AVE.
4200 N. CENTRAL AVE.
Valandos pagal susitarimą

DR. FRANK PLEČKAS
OPTOMETRISTAS
(Kalba lietuviškai)
2618 W. 71st St. — Tel. 757-5149
Tikrina akis. Pritaiko akinus ir „contact lenses“
Val. pagal susitarimą. Uždaryta treč.

DR. LEONAS SEIBUTIS
INKSTŲ, PSŲLES IR PROSTATOS CHIRURGJA
2656 W. 63rd Street
Val. antr., nuo 1-4 popiet.
ir ketv. nuo 5-7 vakare
Ofiso tel. 776-2880; rez. 448-5545

DR. J. J. SIMONAITIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Adresas: 4255 W. 63rd Street
Ofiso tel. RE 5-4410
Rezid. GR 6-0617

Valandos: pirm. ir ketv. nuo 1 val. iki 3 val. p. p. ir nuo 7 iki 8 val. v. antr. ir penkt. nuo 1-3 val. p. p. ir vakarais pagal susitarimą

DR. VYT. TAURAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Bendra praktika ir moterų ligos
Ofisai rez. 2652 W. 59th St.
Tel. PROspect 8-1223
Ofiso val.: pirm., antr., treč. ir penkt. nuo 2 iki 4 val. ir nuo 6 iki 8 v. v. šeštad. 2-4 val. popiet. ir kitu laiku pagal susitarimą.

Ofiso tel. HE 4-2123. Namų GI 6-6106
DR. V. TUMASONIS
CHIRUGAS
2454 West 71st Street
Val.: pirm., antr., ketv. ir penktad. 2-5 ir 6-7 — iš anksto susitarus

DR. F. C. WINSKUNAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3107 West 71st Street
Valandos: 1-6 val. popiet.
Treč. ir šeštad. pagal susitarimą
Ofiso tel. 586-3166; namų 636-4850

DR. PETRAS ZLIOBA
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
6234 S. Narragansett Avenue
Val.: pirm., antr., ketv. 2-5 ir 6-8, penktad. 2-5 šeštad. pagal susitarimą

Teatriniai laiškai iš Europos (8)

„Antraeiliai“ Šekspyro veikalai Londone vėl atgyja

ALGIRDAS LANDSBERGIS

(Šis laiškas turėjo būti išspausdintas jau prieš keletą mėnesių, bet butelį, kurin jis buvo įkeltas, pagavo vandenys ir vėjai, norėdami pažaisti su juo. Atsiprašome už pavėlavimą).

„Žemiausios melodramatinės rūšies teatrinis šlamštis“. Šie Bernardo Shaw žodžiai apie Šekspyro vėlyvąją pjesę „Cymbeline“ susumuoja ne tik jo, bet ir daugelio jo bendralaičių požiūrį į vadinamuosius „antraeilius“ ir „trečiaeilius“ Šekspyro vaidinimus. „Naivios, grubios, atgyvenusios, sentimentalios tos pjesės, matyt, buvo autoriaus sukrežetos, besipagiriuojant ar besiskubinant atsikratyti įkyrių skolintųjų“.

Kaip Shaw būtų nustebęs ir kaip jis būtų keikęs mūsų nepataisomą kvailumą, jei jam praėjusių metų vasarą būtų tekę lankytis Londone ir Stratforde. Kur tik bepazvelgsi, jo pasmerkietį „antraeiliai“ ar „trečiaeiliai“ Šekspyro veikalai: „Nepaklusniosios tramdynas“, „Cymbeline“, „Pericles“. Kažin ar žmonija kada bepasisieks aukštesniąją pakopą, kurion kelią jai buvo nurodęs Shaw...

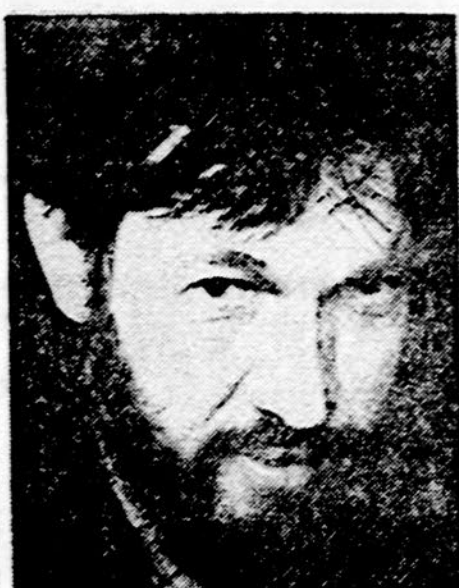
Kodėl po Antrojo pasaulinio karo toksai susidomėjimas „netobulosiomis“ Šekspyro pjesėmis? Tai didžiulė tema, į kurią daramai atsakyti reikėtų ištiesios studijos, nes čia turime reikalą su sudėtinga pokarine estetinė revoliucija.

Pasitenkinkime žvilgsniu į tai, kaip dabartiniai režisieriai konkretizuoja šiuos „netobulus“ veikalus scenoje.

Avangardinis režisierius ir kritikas Charles Marowitz „Pasitobobės tramdyną“ pastatė savo jau penkiolika metų vystomos sistemos rėmuose. Savo šekspyriškuose pastatymuose jis paprastai sukanpo ir sukeičia tekstą, rausiasi potekstėse tarp eilučių, ieško neištartų motyvų ir galimų veiksmų anapus teksto. Ir „Pasitobobės tramdyną“ jis apvertė aukštyn kojomis ir komediją paverė tragedija. Linksni žaidimai, kurių pagalba Petruchio paverčia pasitobobę Katariną gera, romia žmona? Toli gražu. Marowitzo interpretacijoje Petruchino yra moterų nekentantis diktatoriškas homoseksualas. Jis marina Katariną badu, kankina ją, išplauna jai smegenis. Katarinos paskutinįjį monologą, kuriame ji automatiškai liaupsina savo vyrą ir viešpatį, Marowitzas pastatė nusiziūrėjęs ir totalitarinius teismus, kuriuose iškankinti ir injektuoti apgluminti kaliniai prisipažįsta „kaltais“ ir pagerbia sistemą.

Marowitzo metodas gali būti labai veiksmingas. Įprastiniai veikalai, kuriuos mes „žinome“ kaip interpretuoti, staiga prabyla, visai nauja kalba ir suvinta skirtinga šviesa. Bet ar tai Šekspyro „Pasitobobės tramdynas“, ar Marowitzo variacija šekspyriškomis temomis? Atrodo, lyg režisierius įlįstų tarp eilučių ir išspraustų į visai naują erdvę. Gal jam reikėtų žengti dar vieną žingsnį ir su visais tais potekstiniais atradimais sugrįžti prie Šekspyro teksto.

O ką daryt su „Cymbeline“, ta daugelio pasmerkta „nerangia, primitivia pasaka“? Ankstesniuose pastatymuose jos grubumą būdavo stengiamasi pridengti puošniais kostiumais, dekora-

Charles Marowitz

cijomis ir šokiais (à la „masque spectacular“). Kiti atvejais aktorai pasišaipydavo iš teksto, tarsi atsiprašydami žiūrovų, kad rodo tokias naivybės. O kartais tekstas būdavo „pagerinamas“, išmetant „nelogiškumus“ bei „absurdiškumus“. Stratfordo pastatyme viso to buvo vengiama. „Cymbeline“ buvo statoma kaip pasaka, kaip „romansas“, su dera pagarba tam ypatingam žanrui. Taip, dramoje nuolat keičiasi vietovės; įvykiai neišplaukia iš aplinkybių, bet, tarsi, iškrenta iš dangaus, klūtytys kaupiasi, kaip pasakoje. Taip tebūnie! Fabulos ir psichologijos sąskaiton tedominoja poezija. Logika teduoda kelią magijai. Tuose pasakiniuose rėmuose glūdi gili emocinė tiesa, žmonių kentėjimo ir susitaikymo tiesa. Tėvyrauja toji tiesa. Ir paprastume scenovaidyje, kuriame išskiriam pavieniai įvaizdžiai (pvz., didžiulis auksinis kiaušinis, iš kurio pasirodo Jupiteris), „Cymbeline“ suskamba ypatingąja Šekspyro paskutiniųjų veikalų „erdvių muzika“ ir pasiekia žiūrovų širdis. (Sorry, Mr. Shaw).

O kaip „trečiaeilius“ Šekspyro vaidinimus įsprauti į komercinį West Endo teatrą? Štai „Prospect Theatre Company“ receptas. Paimt vėlyvą, retai statomą pjesę, sakykim, „Pericles“. Jos fabula padirka? Gerai, ją sutamprinsim, perkėlę visą jos veiksmą į vyrų bordelį. (Šekspyras jin tedidėjo vieną sceną, bet mes po tokio pakeitimo galėsime išspausdinti įdomių plakatus ir patraukti net ir tokią publiką, kuri Šekspyro veikalais nesidomi). Scenoje visą laiką bus orkestras ir veikalo herojaus begaliniai klaidžiojimai scenoje neišeis iš kabaretu ribų.

Toksai priėjimas prie Šekspyro yra neabejotinai „sensacinis“, bet jame esama ir estetiškos logikos. Pačiame „Periklyje“ dažnai pakvimpa pigia siero rūgštis ir kvėpalais apšlakstytais pelėsiais. Transvestizmas? Ir Šekspyro laikais berniukai atlik-

davo moterų vaidmenis. (Skerasai gatvės garsusis transvestitas Danny la Rue imituoja Mae West — kaip ji atrodė prieš 67 metus. Maži ir dideli aidai...).

Komerciniame, sensaciniame pastatyme vis dėlto išsilaiko originalo pušausvyras tarp „blogio“ ir „gerio“, ypač pozityviasias roles vaidinančių aktorių dėka. Režisierius Toby Robertson pabrėžia vandenyno temą ir jūros muziką Šekspyro eilėse. Tuomi, atrodo, pateisinamas ir išviršinys fabulos palaidumas. Vietoj griežtos turinio logikos, matome audrų blaškomus veikėjus, kuriuos bangos perskiria ir vėliau sujungia. Orkestrėlis scenoje irgi suvaidina svarbą pastatyminė funkciją (kaip japonų „Kabuki“ ar Brechto spektakliuose). Muzikos palydimi, dainuojami ar deklamuojami monologai visai derinasi su originalo dvasia. Muzika taip pat „kontroliuoja“ staigius veiksmo lūžius.

Išdava: spektaklis, kuriame susipynę pigūs komerciniai ir veiksmingi teatriniai elementai. Pirmam veiksmui įpusėjus, pakyla ir iš salės demonstratyviai išeina moteris — ją, matyt, papiktino sensaciniai tirštumai. Kai trečiame veiksmo veikėjai pradeda kalbėti apie „erdvių muziką“ ir amžiną taiką, beviltiškai atsidusę, išskuba kitas žiūrovas — jis, tur būt, atėjo pasismagu-riaut plakatu seksualiniais pažadais, o čia jam bruka Šekspyro poeziją apie pjesės vyriausią veikėją, klajuną Periklį:

„Žmogus, kurį ir vandenys ir vėjai Beribėj teniso aikštėj paverė sviedineliu

Pažait su juo...“
Tuo ir baigiasi 1974-ju metų teatrinį laiškų seka. Uždanga!

Derek Jacobi (Periklis) ir Marilyn Tylerson (Marina).

Scena iš „Cymbeline“

Gustave Doré (prancūzas, 1833-1883) Muenchhausen pasakojimų iliustracija

Didžiai gerbiamas pusiau pilietis

Arnoldo Felmanas, SUA EXCELENCIA... MEIO-CIDADAQ, Editora Culpolo, Sao Paulo, Brazilija. 1974. Kai-na 20 kr. (3 dol.), 215 psl. (Ivadas Brazilijos Rašytojų draugijos nario Menotti del Picchia.)

A. SAULAITIS

Lietuvos nepriklausomybės dvidešimtmečio proga Lietuvos konsulate Sao Paule D. L. K. Gedimino ordina konsulas prisegė Arnoldui Felmanui, 1906 metais Kaune gimusiam ir 1928 metais į Braziliją atvykusiam piliečiui, kuris šiandien yra pramonininkas, plačiai pažįstamas prekybos ir valdžios įstaigose. Savo — ir kartu Brazilijos imigranto — kelionę Felmanas vaizdžiai, labai sklandžiai ir įdomiai atpasakoja portugalų kalba knygoje „Sua Excelencia... Meiocidadao“ (Didžiai Gerbiamas... pusiau pilie-

tis). Autorius gabiai pina kitų nuomones, statistiką, dokumentus su savo pergyvenimais bei laimėjimais ir su imigranto politine, juridine padėtimi Pietų Amerikos didžiausioje valstybėje.

Baigęs Prancūzijoje teisės mokslus, Kauno gatvėje išgirdo propagandą apie imigraciją Brazilijon, ir jau kelionėje laivu tapo bendrakeleivių ir lietuvių vertėju bei vadovu. Įstojes į nejudomojo turto bendrovę, iš karto ieškojo priemonių imigrantams surasti tinkamas gyvenamąsias alygas. Iš to išaugo tiesiog aistra kovoti už Brazilijos natūralizuotų piliečių teises, kurios ypač nuo 1938 metų žymiai skyrėsi nuo gimusiųjų brazilų teisių. Felmanas paaiškina jau paskutiniuose knygos skyriuose, kad jo gyvenimo ir šios knygos tikslas yra remti naujuosius piliečius ir tuo pačiu puoselėti meilę bei pagarbą Brazilijai.

Bet kodėl tas klausimas iškilo? Savais ir kitų žodžiais Felmanas įrodo, kad Brazilijos pilietybę priėmęs svetimšalis praktiškai lieka svetimšalis, „susiđejęs, bet be moterystės“, atsisakęs senosios savo tėvynės ir likęs be naujosios, kadangi natūralizuotajam suteikiamos teisės tik pusiau, o tai esanti teisinė klaida. Ipietintas gyventojas lieka pusiau pilietis, nors Brazilija yra kraštas, kuriame imigracija yra priimta šalies žymė. Šiuos teigimus paremia labai stipriai trys priedai: Sao Paulo universiteto teisės prof. Sylvio Rodrigues, buvusio Advokatų instituto pirmininko Joao de Oliveira Filho ir imigranto filosofo Vilem Flussser kalbos bei pasisakymai.

Felmanas moka skaitytoją priversti prie dėsno, kurį pats ne visada išdėsto. Kelis kartus apibūdina Brazilijos socialinę, ekonominę sistemą, kuri keturis šimtų metų laikėsi patriarchalinės tvarkos ir kurią kaip tik insdustrializacijos metu nuverstė padėjo imigrantai. Ir pati kiečiausia ironija yra, kad imigrantas, įvesdamas Braziliją į pramonės amžių, ypač po 1930 metų, padeda su- teikti kraštui ekonominę nepriklausomybę, kai tuo pačiu metu jam neigiamos pagrindinės žmogaus teisės pilietybės srityje. Užtat

ir knygą pradeda pramonininkų tautybės duomenimis.

1962 metais statistika rodo, kad industrialiai (kuriuos jis skiria nuo kapitalistų ir nuo paprastų administratorių) iki trečios kartos sudaro 84,3 nuošimčių visų pramonininkų Brazilijoje, o senųjų brazilų šioje klasėje esama tik 15,7 proc.: imigrantai — pirmoji karta — 49,5 proc., antroji karta — 23,5 proc., trečioji — 11,3 proc.; grynai vietiniai — 15,7 proc. Didžiausiam Pietų Amerikos pramonės centre, Sao Paule, šis imigrantų įnašas ypač jautimas. Brazilą skaitytoją Felmanas nuramina, sakydamas, kad užsieniečio įnašas nėra jo didesnio išsilavinimo ar protingumo išdava, bet kad jam pasitaikė tokia istorinė — socialinės evoliucijos kelyje proga. Kiek aiškiau priėdė išsireiškia Cekoslovakijos žydų kilmės filosofas, taip pat kaip ir autorius didis Brazilijos šalininkas, sakydamas, kad vietinis brazilas ramiau išgyvena krašto tikrovę, o imigrantas gali geriau tai pakeisti, kadangi jis pažįsta kitus modelius ar pavyzdžius, kurie skiriasi nuo senoviškos kolonialinės sistemos, pasilikusios ir po Nepriklausomybės paskelbimo 1822 metais.

Įdomiausias skyrius liečia pačias ipilietintų teises. Iš imperijos respublika virtusio krašto 1891 metų konstitucija natūralizuotiems užtikrino visas teises, išskyrus, kaip ir JAV-se, tapti prezidentu ar viceprezidentu. Po Pirmojo pasaulinio karo valdžioje aplinkoje pradėjo dygti nuo patriotišku- mo nukrypęs nacionalizmas, kuris įtarinėjo kitataučius, kaip kokius šnipus. Nuo 1938 metų iki 1946 metų konstitucijos griežtėjo įstatymai, kurie po 1959 metų iki šių laikų pamažu atleidžiam, suteikiant vis daugiau lygybės vieniems ir kitiems piliečiams, kad ir po nustatyto metų skaičiaus pilietybę gavus. Bet knyga baigiam ryžtinga viltimi, kad ir tu kraštutinių P. Amerikoje — jei ne visame pasaulyje — neteisningiausių įstatymų likučiai bus visai panaikinti.

Pokarinės konstitucijos dvasią privatūs klubai, kaip Sao Paulo arklų lenktynių draugija, pratęsė daug plačiau, negu numatė konstitucija. Bet Felmanas pajam neigiamos pagrindinės žmogaus teisės pilietybės srityje. Užtat

Pranas Visvydas

SANTA ANITA

Santa Anita hipodromo aikštėj nelyginant vaizbūnas vaikštau: šiaudinėj skrybelėj — orumas, žiūronuose — „Amforos dūmas“.

Žirgai prajoja. Nepavyksta. Širdis jau ant žokėjo pyksta. Ir ši diena, kaip vakarykštė, vis rodo žemėn nykščiu.

Aplink žiūrovai išvermingo miesto mėgina nuorūkom mane paliesti. Jie glosto klausą laimės aromatais ir stebuklingą sarti debesyse mato.

Omai prisimenu galingą žodį — tuntas. Nubėgu prie langelio. Paprasau: aštuntą!

VIDUDienio LIETUS

Vidudienio lietaus lašai namus žemčiūgais puošia, varvėdami languose lyg Dievo parašai.

Dosnioji valanda! Laimingai į žemę sunkias atgaiva. Ir garvežys atpūškia tingiai, garuoja lyg kava.

Taip norisi lietaus bent lašą nulašinti į dvasios kaitrą ir džiaugtis, kad ne aistrą, o derlių pranašauja kasos.

prima be diskriminacijos, kuri buvo ir yra būdinga nuo liaudies atsiskyrusiais valdžiai. Pavyzdžiui, 1946 m. dokumentas natūralizuotiems piliečiams draudžia ne tik tapti prezidentu, seimo bei senato federaliniais atstovais (kurie eventualiai prezidentą galėtų pavaduoti, bet ir teisėjais (nors gali būti prisaikdintais teismuose) kariuomenės kapelionais (nors gali būti atsargos karininkais), atsakingais už periodinę spaudą bei jos platintojais, kaimo mokyklos vedėjais ir pradžios mokyklos mokytojais. Draudžiama kitur gimusiems Brazilijos piliečiams vesti diplomatinės tarnybos narius, būti kooperatyvų valdybose, dėstyti portugalų kalbą, Brazilijos geografiją ar istoriją, būti savininkais ar vedėjais susisijimo priemonių įmonėse, būti lėktuvų tarnautojais, užsiimti bet kokių darbu jūros, ežerų ar upių laivuose.

Felmano ilgametę kovą palai- kę seimo atstovai ir kiti valdžios pareigūnai nuolat cituoja kitus įstatymus, kurie dalyvavimą kai kuriose srityse riboja santykiu: 75 proc. gimę brazilai, 25 proc. užsieniečiai ir natūralizuoti piliečiai. Pavyzdžiui, sudaryti daugiau kaip tą nuošimtį laivų igulos, arba gyvenančių 150 km. nuo valstybės sienų arba būti įmonių vedėjais 150 km. nuo sienos. Iš priesių dar išskiriami chemikai: tik gimę brazilai gali užsienyje gauti diplomus pristatyti pripažinimui siame krašte.

Lietuviui skaitytoju būtu gal įdomu sužinoti dar daugiau. Autorius pamini tarp 1946 m. konstitucijos 54-ųjų teisių, paneigtų kitur gimusiems Brazilijos piliečiams, kad bet kokia meninė programa privalo turėti kūrinių, parašytų Brazilijoje gimusių muzikų, dramaturgų ir t. t. Iš gyvų liudininkų žinome, kad II Pasaulinio karo metu buvo draudžiama telefonu, gatvėje, autobuse kalbėti svetimomis kalbomis, prez. Getulio Vargas valdžios buvo uždrausta užsieniečių draugijų nariams priimti Brazilijoje gimusiąją antrąją ir tolimesnes kartas, kad tokios organizacijos greičiau išmirtų; neleista periodinė spauda kitomis kalbomis. Kiekvienas Brazilijoje gyvenęs lietuviškos dvasios asmuo arba lankytojas iš kitur gali akivaizdžiai matyti tokios oficialios laikysenos, nors jau ir panaikintos, pasekmes lietuviškoje nuotaukose, veikloje, net gal ir savigarboje. Autorius apie tai nekaltai, ribodamasis daugiau teisi-

(Nukelta į 4 psl.)

GERBIAMAS PUSIAU PILIETIS

(Atkelta iš 3 psl.)

niais ir pramonės klausimais.

Savo laimėjimus arba pastangas atskirai atpasakoja skyriuose, kurių tik vienas — apie Sao Paulo universiteto kūrimą — liečia įvyki, kur pats Felmanas nedalyvavo. Visi kiti pavyzdžiai būvusių Lietuvos pilietį (ir pagal Nepr. Lietuvos įstatymus tokiu likusį) kukliai, bet aiškiai parodo vedamojoje vietoje, visai be pagyrų, bet tik kaip vieno imigranto nuėitą kelią.

Štai beveik humoristiniai atpasakojimai šis metų aliejaus eksportą 1939 metais, kai Brazilija tapo vienintelė šalis (Kinijai ir Japonijai pradėjus kariauti), kuri aliejų eksportavo. Neturėdami jokio statistinio pagrindo, brazilai augintojai prašė ir apsaikė nerealias kainas, vėliau sukniudami po milijoniškos derliaus iššauktomis mažomis kainomis. Felmanas, nujausdamas krizę, savo supirktą metų aliejų pardavė akiai pasisekimu tikinčiam brazilui, "kad šis iš nuostolių suprasitų ekonominių tyrimų bei statistikos svarbą". Autorius įsteigė pirmą Ekonominių tyrimų institutą ir buvo jo direktoriumi daug metų, patarnaudamas vietinei ir užsienio pramonei.

Jo pastangomis Bostono universitete prof. Maurice Halperin įvedė specialų kursą apie Braziliją, kurį lankė visa eilė prekybininkų ir diplomatų, o Sao Paulo valstijos gubernatorių prikalbino universitetui padovanoti vieną geriausių knygynų brazilų studijų srityje.

Nuo 1938 metų Felmanas bandė praversti liaudžiai namų finansavimo sistemą — rotatyvinę kreditą. Kolonialinės galvosenos valdžia ir pati bankų sistema nepriėmė jo minčių, ir tik 1964 metais federalinė valdžia tokią tvarką plačiai įvedė, gan panašią į JAV-se veikiančius metodus, kuriuos Felmanas daugelyje kelių ir ekonomijos studijose Columbia universitete 1948 metais tyrė. Sao Paule įkūrė įvairiausias miesto sritis (kurių dalyje gyvena daug lietuvų), kad net gyventojai pradėjo jį vadinti "neturtingųjų krikšto tėvu". Tais pačiais metais vedė derybas su Rockefellerio Fundacija, 1953 metais dalyvavo Liaudžiai namų studijų komisijoje, 1956 m. Bogotoje buvo atstovas pirmame tarpamerikiniame apgyvendinimo klausimų suvažiavime.

Knygoje aprašomame laikotarpyje Sao Paulis iš 800.000 gyventojų miesto 1928 m. išaugo į trijų milijonų 1956 m., o dabar, be priemiesčių, iki septynių. Kaip tik tarpkarinio laikotarpio dvarininkai tikėjosi pigios ir paklusnios darbo jėgos ūkiams, pageidaujanti lotynų kilmės imigrantų, o atvykę iš kitų kraštų, įskaitant apie 40.000 Lietuvos piliečių, juos nuvylė, nes tokia patriarchalinė, feodalinė, beveik vergijos sistema jė nebuvo tikė, o greit išbėgo į miestus, kur ir suteikė pasipirktą pramonę, iki to laiko ribotai vien XIX a. įsteigtomis italų audyklojoms.

Siekdamas įgyvendinti žmogaus teises, Felmanas papasakoja savo vaidmenį, kovoję prieš "baltųjų vergių" prekybą Sao Paulo mieste. Vėliau jis kandidavo Darbininkų partijai į valstijos seimą, bet teismas jo kandidatūrą atmetė. Vyriausias teismas tik po ketverių metų pripažino natūralizuoto piliečio teisę būti kandidatu į valstijų atstovus. (O senoje 1891 konstitucijoje net tikri užsieniečiai dar galėjo būti miestų valdybose.).

Pagaliau 1961 metais Sao Paulis suteikė jam Garbės Piliečio titulą. Iškilnių proga pasinaudodamas, pats ir per draugus tęsia kovą už lygias teises visiems Brazilijos piliečiams.

1951 m. Felmanas įsteigė Sąjungą už natūralizuotų piliečių teises ir jai vadovauja iki šių dienų. 1952-1956 m. buvo jos išdėtininku, nuo 1956 pirmininku Sao Paulo skyriaus prie Jungtinių Tautų nevaldiškų vienetų organizacijos, praveddamas ne tik JT vajus, pavyzdžiui, UNICEF kalendarinių atvirukų, bet ir vietoje skiepinimo, sveikatos, menininkų ir kitus sąjūdžius, vis puoselėdamas JT mintį brazilų tarpe ir per įstaigą suteikdamas JT pageidaujamų ekonominių, socialinių ir kitų žinių.

Dar tenka paminėti vieną sritį, kuri liečia dabar spaudoje garsinamą "Brazilijos modelį" ekonominėje srityje, tai yra — valiutos realų vertinimą. Felmanas teigia, kad jo pradėta mintis nejudomojo turto srityje, iš pradžių visai nepriimta valdžios sferose, galų gale, aišku, ir su kitų parama, perėjo į lemiančią federalinės valdžios politiką.

Kol infliacija buvo apie 20 proc. per metus, nebuvo tiek jaučiama, kad vidutinės ir žemesnųjų luomų santaupos mažėja. Bet net ir nejudomame turte sudėti pinigai praradavo savo tikrą vertę, ypač kai infliacija pakilo daug smarkiau. Felmanas sugalvojo išgelbėti vieną didelį banką, siūlydamas jam parduoti turimas žemes vidutinei ir žemesnėms klasėms su 6 proc. palūkanomis per metus, kuriuos pirkėjas galėjo atsiimti su visais įnašais, išmokėjęs 50 proc. visos sumos, jeigu to pageidautų. Tuo būdu ir savininkas turi namus ir bankas greitai gavo kapitalo iš bankroto išgelbėti. Dabar valdžia įvedė "corecao monetaria", tai yra, prie santaupų bankuose pridėda ne tik nustatytą palūkanų mokesį, bet ir per tą laikotarpį nukritusią vietinio pinigų — kruzeiro — vertę, kad visados santaupos kiltų, o ne kristų su infliacija.

"Pusiaus piliētis" parašytas lengva bet turininga portugalų kalba, gyvu stiliumi, nenukrypstant nuo pagrindinio tikslo: užtikrinti savo noru antrąją tėvynę pasirinkusiems lygias teises su šia krašte gimusia.

(Pastaba: Trumpai apie Felmaną rašoma ir Liet. Enc. Papildomajame tome).

Nauji leidiniai

• **AIDAI 1975 m. gegžės mėn.** Nr. 5. Mėnesinis kultūros žurnalas. Leidžia lietuviai pranciškonai. Redaguoja dr. Juozas Girnius, 27 Juliette St., So. Boston, Mass. 02122. Leidėjų atstovas žurnalo reikalams T. dr. Leonardas Andriekus, O.F.M. Žurnalą administruoja T. Benvenutas Ramanauskas, O.F.M., 361 Highland Blvd., Brooklyn, N. Y. 11207. "Aidų" metinė prenumerata \$12.00.

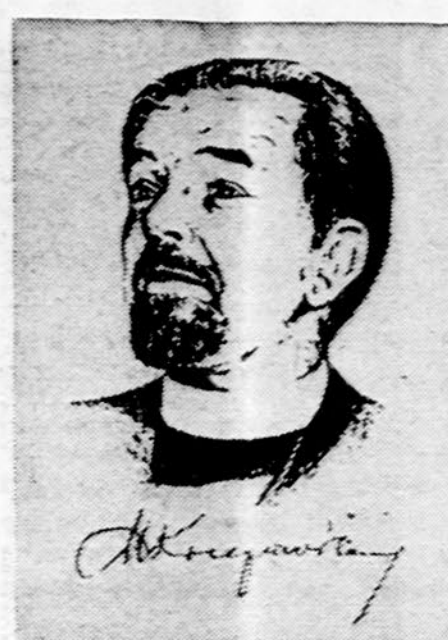
Naujas žurnalo numeris gera medžiagos dalimi skirtas vysk. Motiejaus Valančiaus 100 metų mirties sukakčiai paminėti. Šia proga spausdinamas Pauliaus Jatulio straipsnis "Motiejus Valančius — idealus vyskupas" ir Antano Vaičiūlaičio — "Vyskupo Motiejaus Valančiaus raštų stilius". Su Valančiaus epocha rišasi ir Sauliaus A. Girniaus raštas "Lietuvos katalikai rusų caristinėj priespaudoj". Įdomų atradimą pateikia Antanas Mažiulis, rašydamas apie lig šiol nežinomą, 1874-1877 m. sukurtą giesmę. Dailininkas Viktoras Vizgirda atsiliepia parodų, premijų ir meno kritikos reikalui.

Apžvalginėje žurnalo dalyje Vladas Jakubėnas rašo apie šiemetinį Chicago Lietuvos operos pastatymą, minima Leonardo Šimūčio mirtis, žvelgiama į komunistinės moralės "pranašumą", kalbama apie "Aidų" pradžią. Pranas Skardžius recenzuoja naują prof. William R. Schmalstiego knygą "An Old Prussian grammar". M. Krupavičiaus "Atsiminimus" aptaria Alaušius, o A. Tyruolis soneus — Vladas Kulbokas.

• **Petras Maldeikis, MYKO-LAS KRUPAVICIUS.** Monografija. Išleido Lietuvių krikščionių demokratų sąjunga. Knygos viršelis daif. Petro Aleksos. Spaudė Draugo spaustuvė 1975 m. Knyga didesnio formato, kietais viršeliais, 494 psl., kaina \$15.00, gaunama ir "Drauge".

Knygos puslapiai sugrupuoti į šiuos didžiuosius skyrius: Savo kelio beieškant, Nepriklausomybės aušroje, Valstybininko keliu, Politikas atsargoje, Išeivijos kovų fronte, Krupavičiaus veiklos versmės.

Knygos gale teikiamos labai parankios ir gausios nuorodos:

Mykolas Krupavičiaus monografijos viršelis, pieštas Petro Aleksos.

Mykolas Krupavičiaus bibliografija, Straipsniai apie Mykolą Krupavičių, Krupavičiaus knygy recenzijos, Kiti Krupavičių pažinti šaltiniai, Vardynas.

• **Bronys Raila, PAGUODA.** Akimirkinių kronikos 6. Trečia dalis. Viršelio dailininkas — Kostas Jezerskas. Nidos klubo leidinys Nr. 94, 1975 m. Knyga arti 400 psl., kaina \$6.50, o kietais viršeliais — \$7.25, gaunama ir "Drauge".

Jeigu, linksmai kalbant, Dantė parašė "Dieviškosios komedijos" trilogiją (Pragarą, Skaislyklą ir Dangų), tai kodėl Broniui Railai neparasyt mūsų išeiviosios "Zmogiškosios komedijos", paskleistos "Paguodos" trijuose tomuose. Juk tai irgi gana nuotykinga kelionė per lietuviškosios išeivijos pragarus, atklanes ir padanges, susitinkant aibes velnių ir angelų. Pirmųjų gal net apščiau negu antrųjų. Ką padarysi — mat, ir Dantė su velniais viskas kažkaip literatūriškai išėjo negu su angelais.

Juokas juoku, bet Railos "Paguoda" vis tiek lieka be galo spalvingu mūsų šionyškio, labiausiai kultūrinio bruzdėjimo dokumentu. Bet tokiu dokumentu, kuris įdomus ne vien tik su džiūvusiam archivarui, bet ir kunkuliuojančios gyvybės dar sklindam žmogui. Su autoriaus išvedžiojimais gali sutikti, gali nesutikti, bet knygos vis tiek negali numesti į šalį, skubėdamas ligi pačios pabaigos.

• **Konstantinas Avižonis, RINKTINIAI RAŠTAI I. Bajorai valstybiname Lietuvos gy-**

venime Vazų laikais. Išleido Lietuvių katalikų mokslo akademija 1975 m., Piazza della Pilotta, 4 Roma, Italia. Spaustuvės išlaidos apmokėtos dr. Angelės Avižonienės lėšomis. Leidinys didelio formato, kaina \$16.00.

Pirmajam Konstantino Avižonio rinktinių raštų tomui įvadu duotas R. Krasausko straipsnis "Konstantinas Avižonis ir jo mokslinis palikimas".

Pati studija dalinama į šiuos skyrius: Įvadas — Bajorų luomo įsigalėjimas, I. Bajorai ir didysis kunigaikštis, II. Bajorų dalyvavimas įstatymų leidime, III. Bajorai valstybės dignitari ir urėdai, IV. Teisiamosios valdžios silpnumas ir bajorų nėsiskaitymas su ja, V. Valstybės izdo reikalų apleidimas, VI. Menkas bajorų rūpinimasis krašto saugumu, VII. Lietuvos ir Lenkijos bajorų tarpusavio santykiai, Pabaiga — Bajorų reikšmė valstybėje ir menkas valstybės reikalų supratimas.

Gale dar pridėta santraukos vokiečių ir anglų kalbomis, o taipgi Rodyklė.

Bronio Railos "Paguodos" III dalis, viršelis pieštas Kosto Jezersko.

• **BOOKS ABROAD, Vol. 49, Number 2, Spring 1975.** An International Literary Quarterly. Sponsored by The University of Oklahoma. Editor: Ivar Irvak.

Žurnalas didelio formato, išleistas keturis kartus metuose, kiekvienas numeris apie 200 psl. Žurnalo metinė prenumerata 10.00 dol. Adresas: Books Abroad, 1005 Asp Ave., Norman, Okla. 73069.

Naujo numerio straipsniai koncentruojasi apie temą: With and Beyond Structuralism. Ne vienotj vietoj, kalbant apie struktūralizmą, vis minima ir mūsiškio prof. Algirdo J. Greimo pavardė. Pasaulinėje naujų knygų apžvalgoje recenzuojama Vilniuje išleistas Algimanto Bučio veikalas "Romanas ir dabartis" ir 1974 m. "Poezijos pavasaris". Ispaniškose naujienose Birutė Cipli-jauskaitė aptaria Octavio Paz "Children of the Mire: Modern Poetry from Romanticism to the Avant-Garde".

• **Kun. Vytautas Bagdavičius, M.I.C., VIENUOLINIS GYVENIMAS** Arkivyskupo Jurgio Matulaičio sampratoje. Vedomosios minties ir dvasios skaida. Išleido Immaculata Press rankraščio teisėmis 1975 m. Leidinys 88 psl.

Tai paskaitos, autoriaus skaitytos dvasinio atsinaujinimo mėsnyje Nekalto Prasiždėjimo Marijos seserų grupės Putname. Anot autoriaus, šios paskaitos buvo skirtos seselėms, bet jos gali būti naudingos kiekvienam, norinčiam pažinti ark. Jurgio Matulaičio dvasią, ar apskritai norinčiam susigaudyti kai kuriose krikščioniško tobulumo problemose.

• **DIEVUI IR TAUTAI** Leidinys Mykolas Krupavičiaus paminklo pastatymo proga. (With English introduction). Išleido Paminklui statyti komitetas 1975 m. Chicagoje, Leidinys 60 psl.

DEŠIMTAS O. L. MILAŠIAUS BIČIULIŲ DRAUGIJOS SĄSIUVINIS

1974 m. pabaigoje Andre Silvaire leidykla Paryžiuje išleido dešimtąjį "Les Amis de Milosz" draugijos sąsiuvinį, kuriame daugiausia aptariamos O. L. Milašaus poetinės kūrybos eiliavimo savybės. Šis sąsiuvinis taip pat susietas su O. L. Milašaus nuotakomis, ypač jo gyvenimo paskutiniaisiais keleriais metais jį užvaldžiusiomis, kada jis ypač siejo pasaulio likimu, nors to vidinio sielvarto bruožas prasi-muša ir jo ankstyvojoje kūryboje.

Yves-Alain Favre (12-31 p.) rašinyje "Le fantasme dans 'Les Sept Solitudes'", pabrėžia, kad to rinkinio kūriniai pirmu žvilgsniu tarpusavyje mažai tesusitūti. Pannašiai, sako, yra ir su tu kūriniiu ritmu. Paskirų kūriniiu poetinė struktūra, jų skiemenų kaita nenuosekli, ir todėl tas rinkinys galis būti kiek panašus į savarankiškų eilėraščių kratinį. Tačiau iš tikrųjų "Les Sept Solitudes" rinkinys turis realų ir gilų vntisumą, poeto inoringumą (fantasmes), kuris vadovauja to rinkinio kūriniiu motyvams ir formai. Neabejotina, kad to rinkinio kūriniiu kūrybinė vaizduotė yra atsipalaidavusi nuo bet kokių suvaržymų ir vadovaujasi savo kaprizais, inioriais ir klajoklišku humoru. Anot Yves - Alain Favre visas tas inoringumas vien tik padeda nuslėpti, užmaskuoti vidinį poeto liūdesį, jojo sielvartą. Vis dėlto poetas čia nesivadovauja vien fantazija. O. L. Milašius to rinkinio kūriniiuose fantaziją apvaldo, kad, tuo keliu eidamas, pats lengviau apvaldytų savo sielvartą. Šį rašinį dokumentuoja daugybė išnašų ir citatų.

Kronikoje duodamas prof., poeto ir žurnalisto Pierre Mathias

Tai informacija apie patį Krupavičių, jo paminklui statyti komitetą veiklą ir kt. Leidinys gausiai iliustruotas daugiausia Krupavičiaus laidotuvių nuotraukomis. Puslapiuose vietos daugiausia užima laidotuvėse pasakytos kalbos.

• **Jonas Aistis, KANAUNINKAS JUOZAS TUMAS - VAIZGANTAS.** Atspaudas iš Lietuvių katalikų mokslo Akademijos "Suvažiavimo darbų" VIII - tomo. Atspaudas 14 psl., išleistas Romoje 1974 m.

• **MŪSŲ ŽINIOS, 1975 m. birželio mėn. 8 d. Nr. 11.** Lietuvių jėzuitų ir Jaunimo centro biuletenis. Leidžia lietuviai jėzuitai Chicagoje. Atsakingasis redaktorius kun. Alg. Kezys, S.J. Biuletenį redaguoja Danutė Valakarė. Administruoja P. Kleiontas, S.J. Adresas: 5620 S. Claremont Ave., Chicago, Ill. 60636. Šiame numeryje A. Tamošaitis, S.J. rašo apie tikėjimą ir tebuklus. Taipgi duodami iliustruoti aprašai Valančiaus suka-tuvinės vakaronės, moterų dailininkų parodos, Šiluvos koplyčios aukotojų pagerbimo, moksleivių ateitininkų studijų dienu, lieliu teatro ir kt.

• **AKIRACIAI, 1975 m. gegžės mėn. Nr. 5.** Atviro žodžio mėnraštis. Leidžia Viewpoint Press Inc. Redaguoja redakcinis kolektyvas. Adresas: 6821 S. Maplewood Ave., Chicago, Ill. 60629. Metinė 10 numerių prenumerata 6.00 dol.

Be kita ko, spausdinamas po-kalbis su dr. Vanda Sruogiene, atsisveikinama su aktorium Leonu Barausku, rašoma apie marksizmą. Rytuose ir Vakaruose.

• **BENDRADARBIS, 1975 m. Nr. 19.** Bendradarbių redaguojama leidžia Nekaltai Pradėtosios Marijos seserų Putname. Leidinys 24 psl. Tai gyva ir gausiai iliustruota informacija apie putnamiečių seselių veiklą, jų bendradarbių geradarius ir kt.

nekrologas. Prof. Mathias buvo vienas tos draugijos steigėjų ir ilgametis valdybos narys. Aplamai per visą savo veiklos laikotarpį draugija vien iš garbės komiteteto 27 narių jau neteko 5, o iš 8 valdybos narių — net trijų, labai veiklių savo narių (Jacques Buge, Louis Guillaume ir Pierre Mathias).

Išleistos dvi O. L. Milašiaus kūriniiu plokštelės, kurių viena (su Rubezah arba Scenos iš Don Juano tekstais) 1974 m. gavo Charles-Cross Akademijos "Grand prix internationale" (teatro grupėje). To teksto vaidinimus artistas Laurent Terzieff su grupe vaidintojų 1973-74 metais labai dideliu pasisekimu vaidino keliolikoje miestų Prancūzijoje ir Šveicarijoje.

O. L. Milašiaus kūryba vis ir vis cituojama naujose prancūzų literatūros knygose ir enciklopediniuose žodynuose.

J. Dainauskas

Norom nenorom

SUK. SUK. RATELĮ

Tautinių šokių groži geriausiai pamatai, sėdėdamas balkone. O iš viršaus gali aprepti visą jų permainingą eiga.

Todėl patarčiau garbės svečius sodinti ne parteryje, o viršuje.

Los Angeles LB jaunimo ansamblio 19-ję šventę, birž. 1 d. Culver mieste, tik nešokantis jaunimas iš šiaip svečiai pakliuvo į balkoną ir, suprantama, viską matė kaip ant delno. Vėždas tarpais buvo pasigerėtinai, palydimas plojimu ir tylia nuostaba. Ir sutruktu tu man tiek gražaus, drausmingo jaunimo!

Išvijoje turime gabių šokių vadovų. Kiekvienas jų savaip garsina gyvatingiausią lietuvių meną — tautinių šokių. Grandinė, Gyvataras, Grandis, Gintaras ir panūs vardai yra tų mūsų kultūros žodyno dalimi.

Onos Razutienės vadovaujamam Los Angeles LB jaunimo ansamblis gal ir neturi įspūdingo vardo (nors turėtų įsigyti), bet gausumu, jaunuoyno amžiaus įvairumu ir metų metais neblėstantia energija yra imponuojantis lobis. O Razutienė tebelieka bręstančio jaunimo magnetas, kasmet pritraukiantis naujausias molekules.

Tik pasižiūrėjime į tuos gražius arba veržlius judesius. I plaukų į šypsenų spindėjimą. I tautinių rūbų, karolių, juostų, kaspinių, karinių spalvyną. Tik žvilgtelėjime į laimingus tėvelius, auditorijoje stebinčius savo pumpurų augintinių šoki. Apima džiaugsmas.

Tiesiog kyla ūpas iš vietos, nueiti prie baro, užsakyti taurelę ir iki dugno išlenkti už visų šokėjų ir jų tėvelių sveikata.

Bet šokėjai ne vieni. Čia pat scenoje plūša jaunieji pranešėjai Jūratė Pažeraitė ir Linas Kojelis. Broliuk, tu mano mielas, — abiem kalbom jie gražiausiai aptaria būsimus programos numerius.

Čia pat ir suomių jaunuolių orkestrėlis "Latvala", alsuojantis lietuvių dvasia ir iš peties trenkiantis (kartais net per sparciai) sukinti, susta, gyvatarą, kalvelį, malūną, vėdarą...

Čia ir gabūs akompaniatoriai: pianinu P. Barauskienė ir akordeonu jaunasis R. Polikaitis. Čia ir mūsų brangieji kompozitoriai, kurių dainas dainuoja jaunimas, B. Budriūnas ("Ei, jaunyste" ir "Šiandien mūsų šventė") ir G. Gudauskienė ("Gintareliai" ir

(Nukelta į 5 psl.)

Philomena sako:

- KAS NETAUPO ATEČIAI, TAS NESIRUOSIA ŠVIESESNIAM IR TINKAMESNIAM GYVENIMUI.

CHICAGO SAVINGS MOKA ANT PAPRASTŲ KNYGŲ 5.25%
\$1,000 įdėtas vieniems metams duos 6.5%
\$1,000 įdėti 4 metams duos 7.5%
\$1,000 įdėti 6 metams duos 7.75%

Nuošimčiai priskaitomi kas dieną, išmokami kas trys mėnesiai. Kiekvienas taupytojas yra apdraustas iki \$40,000 per Federalinės Valdžios Apdraudą F. S. L. C.

CHICAGO ★★★★★

savings and loan association

6245 south western avenue 476-7575

(Atkelta iš 4 psl.)

"Tėvynės maršas"). Matome ir švelniąją Alę Rūtą — Arbiene, niekad neatitokančią nuo jaunimo, visuomet randančią skalsų žodį šventės atidarymui. Čia ploniu pagerbamas ir daugelio dainų tekstų autorius Vytautas Nemunėlis.

Neužmirštinis ir Povilas Jasikonis — uolus filmuotojas, garso inžinierius. Taip pat ir jaunimo šventės globos komitetas, sudarytas iš taurių asmenybių, labai mėgstančių, kad jų pavardės būtų minimos spaudoje. Ak, santūrumas!

Taigi — už visus pakelkime kausą senolių midaus, jei toks po ranka pasitaikytų. Tada smagiai užtraukime budriunišką triukšą "Valio".

Suprantama joks saviveiklinis šokių pasirodymas negali virpėti Izidoriaus Vasyliūno smuiko tobulumu. Vis lieka visokių mažmožių kritikas (o iš ko jie duoną valgytų?).

Kažkodėl ši syki prie durų pritrūko programų. Kažkas pasiteisino, kad jos prieš savaitę buvo išgrabstytos parapijos kieme.

Stigo balkone ir tvarkdarius, vakarietiškų papročių mandagų, parodančių kur sėdintis. Tam jau nuliška parama būtina.

Dainų dauguma nuskambėjo nedrausmai — tyliau nei Nemunėlio tekėjimas. Tarpais girdėjosi tik pačios vadovės sopranas "Suk, suk ratelį". Reikėtų išmokyti tekstus, arba nedainuoti tiek daug dainų. Juokinga matyti scenoje stambų bebalsį chorą.

Havajietiškas intarpas, nežinūrint dailaus D. Jasulaities šokių, netiko šventės lietuviškai visumai. Taip pat ir dinamiškų šokių buvo per daug. Todėl ramiai, kilniai, su gėlimis atlikta "Sadutė", kaip atgaiva, tapo šventės viršūne.

Apipavidalinime pasitaikė nedarnumo, palaidų galų, laiko eikvojimo, ypač pereinant iš vieno į kitą numerį. Atrodo, režisūros pastiprinimui ir choro paruošimui reikia surasti pagalbininkų. O kur jų gausi? Nežinau kur, bet kad jie yra, žinau.

Antroje dalyje repertuaras buvo sumanias surištas į "Lietuviškų vestuvių" paveikslą. Čia su vaidyba bent trumpai pasirodė A. Tumas (piršlys), I. Bužnaitė (jaunoji, V. Bandžiulis (tėvas), A. Klorytė (motina), T. Stančikas (jaunasis), V. Butkytė, D. Vidugirytė, D. Prekutė, R. Polikaitis ir kiti šokėjai.

Kai vienai šokančiai mergaitei patiro karoliai, pagalvojau: Tai geras ženklas. Karoliai, kaip grūdai, pasėti atneš derlių, ir ateityje bus gražios šventės, ir klesės mūsų jaunimas.

Pr. V.

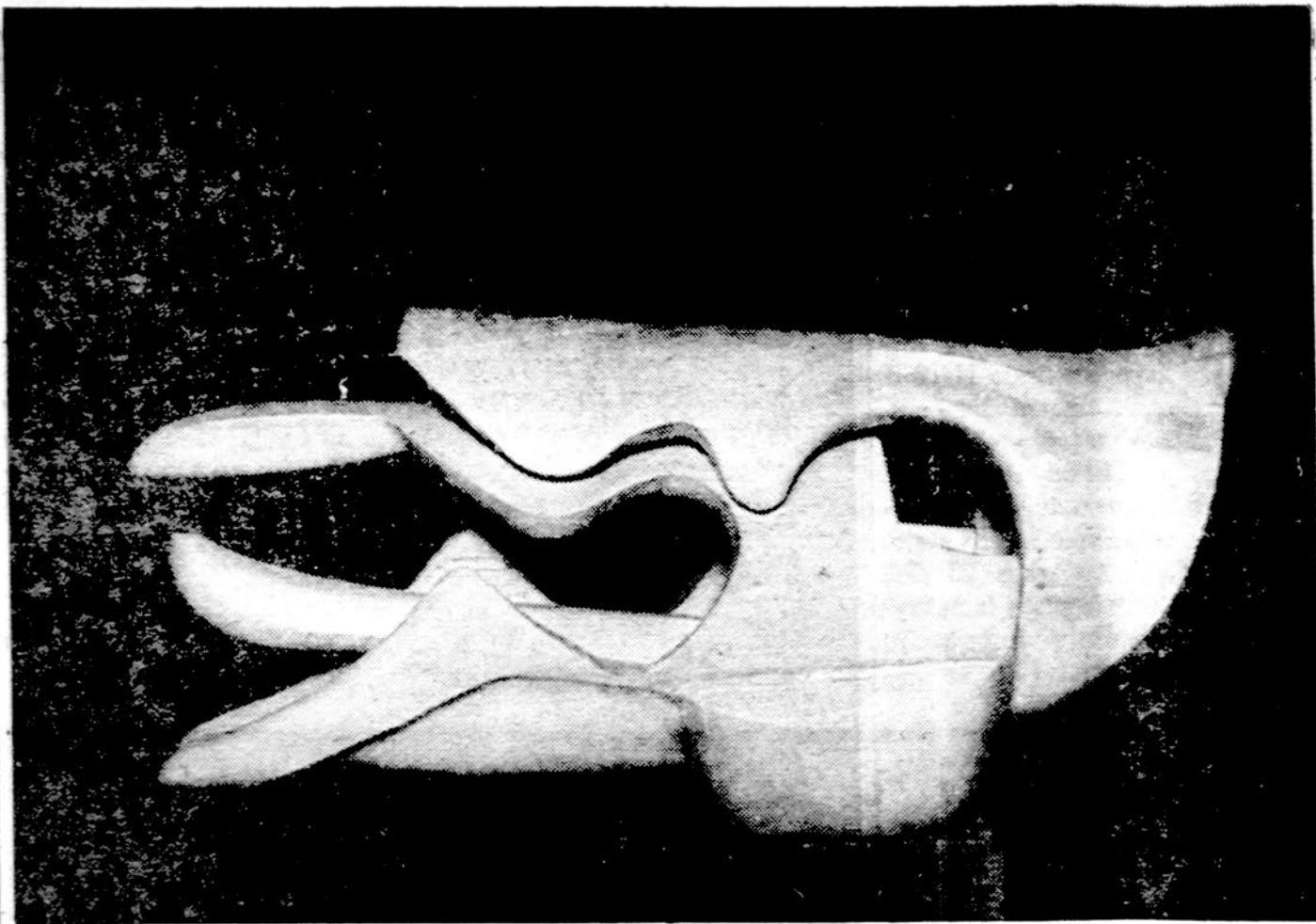
WAGNER and SONS
TYPEWRITERS,
ADDING MACHINES
AND CHECKWRITERS
NAUJOS — NAUDOTOS
NAUJOJA, PARDUODA. Taiso
Virs 50 metų patikimas Jums
patarnavimas
5610 S. Pulaski Rd., Chicago
Phone — 581-4111

"LIETUVOS ATSIMINIMAI"

Radio Valanda jau 30 metų tarnauja New Jersey, New York, ir Connecticut lietuviams! Kas šeštadienį, nuo 4 iki 5 val. p. p., iš WEVD Stoties New York (1330 kil., AM ir 97.9 meg. FM).

Direkt. — Dr. Jokūbas J. Stukas
Mountainside, N. J. 07092
Tel. 232-5565 (code 201)

Kviečiame taip pat klausytis — Lietuviškų kultūrinio Vaidų angų kalbą. B. Seton Hall Universiteto radijo stoties (New Jersey WSOU) (89.5 meg. FM) Pirmd., 7:30-8:30 v. v. (Vadovauja prof. J. Stukas)

Antanas Monėys

Gyvylio kaukolė (medis)

REMKIME KENT STATE UNIVERSITY LIETUVIŲ STIPENDIJŲ FONDĄ

Jau keleri metai Kent State University, Kent, Ohio, turi nuolatinius lietuvių kalbos kursus. Per paskutinius 10 metų KSU biblioteka surinko nemažą lietuvišką rinkinį (Lithuanian Collection), kuris kasmet vis didinamas. Šiuo metu šis rinkinys jau turi daugiau kaip 7,000 vietų: žodynų, knygų, laikraščių ir žurnalų rinkinių, įvairios archyvinės medžiagos bei mikrofilmų. Pasinaudojant šiais šaltiniais, jau yra parašyta viena daktaro disertacija ir kelios magistrų tezės.

Neseniai KSU fundacija įsteigė specialų Lietuvių stipendijų fondą. Lithuanian Fellowship Fund. Jam norima surinkti apie 50,000 dolerių. Šio kapitalo procentai įgalintų KSU kasmet skirti tinkamą stipendiją lietuviškoms studijoms. Pirmoji stipendija galima būtų skirti, kai bus surinkta apie 20,000 dolerių. Kadangi kol kas laikai ekonominių atžvilgių nėra labai palankūs, aukos į šį fondą plaukia la-

bai pamažu. Specialus šio fondo komitetas prašo visų lietuvių bei lietuvių organizacijų paremti šį fondą pinigine auka. Aukos atleidžiamos nuo pajamų mokesčių. Aukas prašome siųsti:

Lithuanian Fellowship Fund
Kent State University
Kent, Ohio 44242

(Čekius rašyti: Lithuanian Fellowship Fund).

Lietuvių Stipendijų Fondo Komitetas:

Gen. Kon. Juzė Daužvardienė,
Garbės Pirmininkė
Dr. Antanas Klimas, Pirm.
Dr. Rimvydas Šilbajoris, Vice-
pirmininkas

Dr. John F. Cadzow, Išd.
Prel Jonas Balkūnas
Dr. Kestutis Keblys
Dr. Antanas Musteikis
Dr. Algis Norvilas
Kun. Kzimeras Pugetvičius
Dr. Julius Slavėnas
Dr. Jack J. Stukas

Nuomonės ir pastabos.

APIE KALBOS MOKEJIMĄ

Mano draugai juokiasi, kad kultūros priedo redaktorius mokas mane lietuvių kalbos. Man tai niek nekijuokinga, nes aš visada atsimenu mano amžino atminimo motinos, garbingos kaimietės, pasakymą: amžinai mokais, ir kvailas miršti. Dar ir kitaip skamba mūsų žmonių išmintis: mokyti niekad nėra per vėlu. O kalbant apie kalbos mokėjimą, ar ne mūsų kalbininkai patardavo mums jos mokytis iš kaimo pusbernų ir piemenų? Tad kas čia juokinga, jei pasimokom iš kultūros priedo redaktoriaus? Jei a. a. M. Krupavičius net ir su velniu ketino eiti obuoliauti, kad tik Lietuvai būtų naudos, tai kodėl man nebūtų pravartu pasi-
vaikščioti su kultūros priedo redaktoriu, kad tik jis man padėtų išbristi iš lietuvių kalbos klaidų?

Lietuvių kalbos srityje, galima sakyti, aš esu savamokslis. Baigiau gimnaziją prieš daugiau, kaip 50 metų, o kiek toli buvo tada pažengęs lietuvių kalbos mokslas, patys galite įsivaizduoti. Mano kalbos mokytojas buvo Murka. Jis, rodos, buvo neblogas kalbininkas ano meto supratimu, tačiau, kad būtų mums įkalės tvir-

tus lietuvių kalbos rašybos ir kitokių pagrindus, negalėjau pasakyti. Galų gale ir negalėjo įkalėti, nes tokių pagrindų labai trūko arba ir iš viso dar nebuvo. Tad tiek Murka, tiek kiti lietuvių kalbos mokytojai daugiausia vadovavosi savo individualiomis pažinimais ir kai kuriuos kalbos dalykus, kitaip sakant, mokė mus, kaip kas išmanė.

Kyla klausimas, ar šiandien daug kas pasikeitė? Be abejo: lietuvių kalbos mokslas padarė milžinišką pažangą, bet... plačioji publika vis dar teberašo su klaidomis, laikraščiai vis dar turi kalbos skyrelius, mokovai vis dar tebetaiso klaidas... Taip buvo laisvoje Lietuvoje per visą nepriklausomybės laikotarpį, taip yra išvijoje. Tikrai nežinau, bet, rodos, ir paverčioje Lietuvoje kalbos skiltelės iš laikraščių neišnyko arba bent netrukus nusiskundimų, kad visuomenė vis dar neišmoko taisyklingai lietuviškai rašyti. Kur čia šuo pakastas?

Gal kalta mokykla, kad neišmoko jaunimo taisyklingai rašyti, gal kalta visuomenė, kad per mažai rūpinasi lietuvių kalbos kultūra, galų gale gal kalti

patys kalbininkai, kad per pusšimtį metų tvirtai nenustatė rašybos dalykų. Kartais man susidaro įspūdis, kad mūsų rašyba nuolat juda, kaip ant "siūbuojančios žemės". Dabar girdėti, kad Lietuvoje kalbininkai vėl ketina "pertvarkyti" kai kuriuos rašybos dalykus. Reikėtų ne "pertvarkyti", o kaip reikiant sutvarkyti ir sutvarkyti ilgesniam laikui. Jei kartais daro klaidas ir nuosirdžiai besidomį kalbos pažanga kultūrininkai, tai ką bekalbėti apie plačiąją visuomenę, kuri nuo tų dalykų stovi nuosaliau? Tur būt, dar ilgai reikės kalbos skiltelių laikraščiuose...

Lietuvių kalbos Didžiąjame žodyne yra trys pavadinimai: beždžionė, beždžionė ir beždžionė. Žinoma, čia labiausiai tikėt beždžionės pavadinimas, nes tas Afrikos sutvėrimas gerai kvapniais nepasizymi. Bet mes, lietuviai, esame kukli ir drovi tauta, tad iš beždžionės padarėme beždžionę, bet kadangi tas žodis dar vis dėlto primena kvapą, tad beždžionę "nukvėpinome" iki beždžionės. Nieko nebūtų nuostabaus, jei natūralistai pareikalautų grįžti prie pirmąjį žodį ir jau tiksliausia jos pavadinimo, būtent, beždžionės...

Vyt. Alantas

POEZIJOS KONKURSAS

Žurnalas "World of Poetry" (801 Portola Dr., Dept. 211, San Francisco, Calif. 94127) paskelbė poezijos konkursą. Autoriui paliekama laisvė pasirinkti rašymo stilių ir temą. Didžioji premija — 1000 dol., mažesnių bus dar 49 — pinigais ar kitomis dovanomis. Kiekvienas premijuotas eilėraštinis bus paskelbtas tame žurnale. Paskutinė data atsiųsti eilėraščių konkursui yra 1975 m. birž. 30 d.

Filmų įvairumai

STASĖ SEMENIENĖ

Hollywoodo dekadansas

Nathanael West atskleidė amerikiečiams viziją savo romane "The Day of the Locust" 1938 m. Dabar John Schlesinger surežisavo spalvotą, brangų, drąsų, epinį filmą "DAY OF THE LOCUST". Jame Hollywoodas imamas kaip metafora tokiai Amerikai, kuri žengė nuo depresijos į karą, o jos visos fantazijos visiškai išseko, kol visa, kas liko, tėra anarhija. Visas pasakojimas sukasi apie saulelę charakterių, kuriuos galima apibūdinti groteskiniais — sudarkytai komiškais, keisto įmanumo tipais.

Antraštelėje minimi "locusts" — žiogai yra maži žmogeliai, tokie pilki beveidžiai ir liūdni, kurie susiburia ant suolų Los Angeles mieste, laukdami niekad neatrainančio autobuso. Juos supa dirbtinis blizgesys triukšmingojo Hollywoodo, kuris pina jiems svajones, tikrai daug laimingesnes, o kartais atrodo net daug reališkesnes, negu pati Amerika 1930 metais. Tačiau vieną dieną tos svajonės subyrės, ir žiogeliai, lyg spiečius, pakils, o visa trapi ir silpna visuomenė griausmingu trenksmu sugrius.

Tokia buvo West atidengtoji vizija.

Turinio pasakotojas Tod (William Atherton) pradžioje visai neatrodo groteskiniu tipu. Jis atkeliaavo iš Amerikos rytų į Hollywoodą, apsitrynęs ir išprusęs, elegantiškas ir civilizotas, ir ieško darbo meno studijoje.

Anatolijus Kairys

KARŪNA

Istorinė trilogija
Mindaugo epocha

Tinka vaidinti, skatinti ir deklamuoti mokyklose, susirinkimuose, parengimuose, minėjimuose. Viso trilogijoje yra 9 veiksmų, 27 pavėkslų, prologas ir epilogas, 320 psl., kietas viršelis su apšonu, didelio formato, gražiai išleista. Tai vertinga dovana atostogų, mokslo baigimo ar bet kuria kita proga.

Kaina \$6.50 įskaitant ir persiuntimą. Užsakyti —

L. DIALOGAS, 4304 West 55th St.,
Chicago, Ill. 60632

MARQUETTE PHOTO SUPPLY

REIKIENYS FOTOGRAFAMS
IR MĖGJAMAM

Daug suapynuote pirksdami čia įvairių firmų foto aparatus bei jų reikmenis. Pasinaudokite patogiu planu atidedant pasirinktus reikmenis ypatingai progai. Pirmą užbaigtą foto nuotraukų aptarnavimas. Atidara pirmą ir ketvirtą vakarą iki 9 val.

3314 West 63rd Street
Tel. Prospect 6-8998

Chicago, Illinois, 60629

EKSKURSIJOS Į LIETUVĄ

IŠ BOSTONO IR NEW YORKO

Kaina nuo \$739.00

DAR YRA VIETŲ ŠIOSE GRUPĖSE

rugpjūčio 20 rugsėjo 3 rugsėjo 19 rugsėjo 21

Prie šių grupių galima jungtis iš kitų miestų su papildomu mokesčiu: pav., vykstantiems iš Chicago \$119.00, Clevelando \$2.00, Detroito \$1.00, daugiau

Patartina registruotis iš anksto — vietų skaičius ribotas.

Dėl smulkesnių žinių kreipkitės į

TRANS-ATLANTIC TRAVEL SERVICE

393 West Broadway, P.O. Box 116

So. Boston, Mass. 02127

Tel. (617) 268-8764

Savitrinkė: ALDONA ADOMONIENE

Air fares subject to Government approval.

CRANE SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION

B. R. PIETKIEWICZ, Prez.

2555 West 47th Street Tel. LA 3-1083

PLENTY OF FREE PARKING SPACE

VALANDOS: SEŠTAD. 9 v. r. iki 12 v. d. — Trečiad. uždaryta
ANTRAD. ir PENKTAD. — 9 v. r. iki 5 v. vak.
PIRMAD. ir KETVIRTAD. — 9 v. r. iki 8 v. v.

7 1/4 %

Mokamas už 6 m. sertifikatus.

Minimum \$1,000

PINIGAI ĮNEŠTI IKI 15 D. PELNO NUOSIMČIUS NUO 1 D.

6 1/2 %

Mokamas už 1 m. sertifikatus.

Minimum \$1,000

Dividendai mokami kas 3 mėnesiai.

5 1/4 %

Mokamas už investavimą sąskaitas

ISIGYKITE PATVARIĄ IR EKONOMIŠKĄ SUSISIEKIMUI PRIEMONĘ

Mes stengiamės duoti lietuviams geriausią patarnavimą ir geriausias pirkimo sąlygas.

CHRYSLER CORDOBA

1975 m. Sportinis, ekonomiškas

2 durų Hardtop

Nuo \$4,475.00

PLYMOUTH VALIANT — 2 durų ar 4 Hardtop, 6 cilindrių iki 25 mylių galiono

Turime jaunuoliams mašinų: Cadillac, Buick, Pontiac, Oldsmobile ir kitų, taipgi importuotų įvairių kainų. Pradedant nuo \$50.00.

Mūsų dirbtuvėse prityrę mechanikai pataisys karoseriją (Body), sparnus (Fenders) ir sureguliuos motorą.

BALZEKAS MOTORS, 4030 S. Archer VI 7-1515

Nuo 1914 Metų

Midland Savings aptarnauja taupymo ir namų paskolų reikalais visas mūsų apylinkes. Dėkojame Jums už mums parodytą pasitikėjimą.

Mes norėtum būti Jums naudingi ir ateityje.

Sąskaitos apdraustos iki \$40,000.00

Frank Zogor, President

MIDLAND SAVINGS

AND LOAN ASSOCIATION

4040 ARCHER AVENUE

CHICAGO, ILLINOIS 60632

PHONE: 254-4470

5 1/4 %

All accounts compounded daily — Passbook Savings paid quarterly.

7 1/2 %

4 Years Savings Certificates Minimum \$5,000.

RED. EMILJA PAKŠTAITĖ, 2801 W. 38TH ST., CHICAGO, ILL. 60632. Tel. (312) 927-3090

NENUVERTINKIME IR MUZIKOS

Dvejus metus desčiau dainavimą lituanistinėje mokykloje. Dainavimo ir tautinių šokių mokytojo darbas varginantis, įtemptas ir gal pats sunkiausias. Išėjus klases auklėtojai ir dainavimo mokytojai perėmus klase, mokiniai paprastai tampa triukšmingesni. Pasigirsta šūkavimai: "Pertrauka pertrauka." Prisipažįstu, kad ir aš panašiai traktuodavau tas pamokas. Kodėl? Dainavimo mokytojų nėra tik šalutiniai dalykai, ne tokie svarbūs kaip kalba, literatūra, istorija, geografija.

Reikėtų šį klausimą rimčiau apsvarstyti ir kiek persiorientuoti. Jau dabar aišku, kad, baigę lituanistinį mokslus (įskaitant ir Pedagoginį institutą), mokiniai vargu ar reprezentuos lietuvių tautą savo parašytomis knygomis sava kalba. Tai bus tik retos išimties. Daugiausia jų veikla ribosis šokiais ir dainomis organizacijose, stovyklose ir šventėse. Suradę originalų — menišką perdavimo būdą, dažnai sužavim svetimitaučius. Nežiūrint to, šios sritys yra gerokai apleistos mūsų lituanistinėse mokyklose. Štai pavyzdys: mokytojai paklausus mokinių, kokius lietuvių muzikus jie žino, dauguma išvardino tik mokyklose mokytojųjančius arba pianino pamokų savo mokytojus. O kur Sasnauskas, Čiurlionis, Banaitis, Gruodis, Šmukus, Dvarionas ir kiti? Neatleistina, jei mokiniai nebūtų įgirdę apie Maironį, Krėvę, Donelaitį. Kudirka, bet toks nemokėsiškumas muzikos srityje vis dar patenkinamas mokyklų ir tėvų. Kodėl?

Baigę lituanistines mokyklas moka šokti malūną, kalvelę, bet nėra susipažinę su tautinių šokių raida, įvairių vietovių tautiniais rūbais. Tautodailė ir menininkai ir jų puoselėtojai nepaminimi. Ar daug kas reikalauja, kad mokiniai aplankytų mūsų menininkų parodas? Nesusižavės mokiniai tautos lobiais, jei jie jų neišgirs, nepamatys nepalies. Paaugę mokiniai rinksis profesijas — gal bus žurnalistu, rašytoju, muziku. Mokyklose sukrautas krautis atsispažindę jų mokslinioose darbuose. Net garsūs rusų kompozitorius Igoris Stravinskis yra panaudojęs lietuvių liaudies melodijas savo kūryboje. Prof. J. Zilevičiaus muzikologijos archyvas greit nuo dulkių pagels, jei mokiniai nežinos, kas ten sudėta, jei niekas jiems čia pat nepapasakos apie šio pasisventusio muziko gyvenimą ir kūrybą.

Įsisenėjęs muzikos mokytojų mokymo metodas taipgi turėtų keistis. Mokyklų vedėjai pradžioje mokslo metų galėtų parasyti tėvams laiškus, išaiškindami apleistos sritys svarbą bei

mėginau padaryti pradžią, nes neabejotinai tikiu, kad per 10-12 metų galima daug išmokyti. o vaikų muzikos namų darbai neužimtų daugiau kaip 10 min. laiko savaitėje. Yra galimybių praturtinti mokinių žinojimą. Mokiniai jau mokykloje gali lengvai išmokyti pūsti lumzdelius, skudučius, žinoti, kaip praplėsti galima panaudoti skaidres, plokšteles. Su trupučiu vaizduotės ir noro pamokos gali būti įdomesnės ir sėkmingesnės.

Šiais kovos laikais noriu paskelbti karą įsisenėjusiam galvojimui, kad dainavimas ir tautiniai šokiai mokyklose reikalingi tik pasilinksminimui ir palinksminimui. Visose mokyklose prasykime vedėjų šių dalykų programos, prašykytė lygybės.

Emilija Pakškaitė

JAUNIMAS VEIKIA

— *Lietuvių žurnalistų sąjungos Centro valdyba skelbia 1975 metų jaunųjų žurnalistų konkursą.* Bus skiriamos Dauzardžio fondo premijos. Šiais metais kandidatams nereikės pristatyti savo darbų. Jie bus atrenkami iš specialios komisijos, kuri seks išėjusių pusines, ketvirtines ir kt. gaidas. Mėginau išaiškinti, kaip įkvėpti orą ir perduoti garą, ir žinoma, susidūriau su naujais žodžiais. gerklos, trahėja, diafragma ir kt.

Po kelių savaitių mokiniai patyrė negirdėtą dalyką — turėjo rašyti rašomąjį darbą. Žinoma, kaip ir kalbos, istorijos egzaminuose ne visi gavo ketvertus ir penketus. Už kelių dienų man, klasių auklėtojam, ir mokyklos vedėjui tėvai skambino, norėdami sužinot, ar aš iš jų vaikų mėginu padaryti muzikus. Žinoma, susilaukiau ir sveikinimų.

anglų ir lietuvių kalba. Šiuo metu SALSS pirmininkas yra Antanas Sileika.

— *Siaurės Amerikos Lietuvių studentų sąjungos centro valdyba šiais metais nusprendė ruošti du suvažiavimus.* Lapkričio mėnesį, Montrealyje, įvyks linksmas suvažiavimas. Naujosios Centro valdybos rinkimai užpildys visą rimtą dalį Montrelio suvažiavimo. SALSS Studijų dienos įvyks liepos mėnesio 11-13 d. Kent State universitete. Šiose studijų dienos bus svarstomi konstitucijos pakeitimai, rezoliucijos. Taipgi bus paskaitų, simpoziumų ir diskusijų apie SALSS ateitį. Studijų dienų mokestis 25 dol. Mokestis apima maistą ir nakvynę. Dėl platesnių informacijų prašoma kreiptis:

Giedrė Vasiliauskaitė,
51 Smithfield Drive,
Toronto, Ontario M8Y 3M1

— *Milda Kupeikičiūtė iš Chicago, Arūnas Čiurberkis ir Vytautas Žagarskis iš Clevelando* sutiko atstovauti Šiaurės Amerikos Lietuvių Studentų Sąjungai Amerikos Lietuvių Taryboje.

— *Studentas Viktoras Nakas* iš Detroito sutiko sudaryti indeksą lietuvių paskaitininkų, filmų, plokštelių, leidinių ir brošiūrų. Šią SALS Sąjungai ruošiamą medžiagą bus galima panaudoti, ruošiant Lietuvių dienas, Vasario 16 minėjimus ir pan. universitetuose.

— *Pasaulio lietuvių jaunimo sąjungos Rysių centras* ruošia šokių liepos 4, 5 d. Union Pier Michigan, Petrauskio Community Centre. Vėiks baras ir groso neolituanių orkestras. Tuo pačiu JAV Lietuvių jaunimo sąjungos valdyba ruošia "road rally" iš Chicago į Union Pier. Dėl platesnių informacijų kreiptis:

PLJS Rysių centras
2422 West Marquette Road
Chicago, Illinois 60629
tel. (312) 476-0601.

Vytautas Juška, Australijos Lietuvių jaunimo sąjungos pirmininkas, vadovauja Romo Kalantos minėjimo programai Melburne 1975 m. gegužės 18 d. Nuotr. N. Butkūno

Australijos Lietuvių jaunimo sąjungos suvažiavimas Adelaidėje 1974 m. gruodžio 30 d. Pirmoje eilėje iš kairės: Jonas Sadauskas, Vera Sidabraitė, Zita Prašmutaitė, Lidija Pocienė, Pasaulio Lietuvių Bendruomenės pirmininkas Bronius Nainys, Vytautas Juška, Aldona Juškaitė. Antroje eilėje iš kairės: Birutė Prašmutaitė, Diana Bubulytė (iš Kanados), Jūratė Juciūtė, Linas Varnas ir Jonas Mockūnas. Nuotr. N. Butkūno

Daiva Vaitkevičiūtė, JAV lietuvių jaunimo sąjungos pirmininkė, kuri liepos mėnesio vidury išvyksta į Pietų Ameriką talkinti Jaunimo kongreso ruošoje. Nuotr. Jono Kuprio

VAŽIUOJAM Į LITUANISTINIŲ STUDIJŲ STOVYKLĄ

Mielas jaunime,

ekonomijos ir politikos raida, gyventojų buitį, kultūros raida.

Pasaulio Lietuvių jaunimo sąjungos Rysių centras ruošia ant-rają lituanistinių studijų stovyklą. Pirmosios stovyklos pasisėkimas ir dalyvių teigiami pasisėkimai mus paskatino stovyklą šiais metais pratęsti iki dviejų savaitių. Lituanistinių studijų stovyklą įvyks š. m. rugpjūčio mėn. 11-22 d. "Loyola of the Lakes", įėjusių rekolekcijų namuose netoli Kent State universiteto, Ohio valstijoje. Vietovė apsupta miškais ir yra ežeras pasimaudymui. Tėvai jėzuitai naudosis patalpomis savaigalio metu, tai stovyklos dalyviai turės persikelti į Kent State universiteto patalpas rugpjūčio 16, 17 d.

Bus dėstomi šie kursai:

1. *Lietuvių kalbos rašyba — kompozicija.* (kun. Juozas Vaišnys, SJ) rašybos klaidos, žurnalistika, stilistika.
2. *Lietuvių kalbos kirčių mokslas.* (prof. dr. Antanas Klimas) tarimo klaidos, kirčiuotės.
3. *Lietuvių kalbos linksnų mokslas.* (prof. dr. Antanas Klimas ir mokytojas Stasys Barzdukas) Be to bus žodyno studijos.
4. *Lietuvių literatūra.* (prof. Ilona Grauzytė - Maziliauskienė, prof. Dr. Bronius Vaškėlis ir prof. dr. Rimvydas Šilbajoris) Šis kursas tęsis dvi valandas kasdien ir bus privalomas visiems studentams.
5. *Lietuvos proistorės.* (prof. dr. Jonas Puzinas) archeologija, gyventojų buitį, socialinę struktūrą, tikėjimas, ūkis, prekyba.
6. *Pokarinė Lietuvos istorija.* (prof. dr. Benediktas Mačiūka)

PASTABA: Visi šie kursai, išskyrus literatūrą, bus dėstomi po valandą kasdien. Studentai turi pasirinkti 4 arba 5 kursus. Be literatūros reikalaujama pasirinkti bent vieną kursą lietuvių kalbos srityje ir vieną kursą Lietuvos istorijos srityje.

Stovyklos kaina — 95 dol., neįskaitant maisto rugpjūčio 16, 17 d. Kent State universitete. Norintieji įsigyti universitetinius užskaitus (vadinamus "upper division credit") iš Kent State universiteto iš lietuvių kalbos turi sumokėti papildomą mokestį: 102 dol. už tris valandas arba 145 dol. už šešias valandas. Registruojamasi dvi savaitės. Užsiregistravusiems bus prisiunčiama kursų pasirušiamoji medžiaga, su kuria bus prašoma susipažinti prieš stovyklos pradžią. Taipgi bus prisiunčiamas žemėlapis ir kitos informacijos.

Stovykloje bus kalbama tik lietuviškai.

Kviečiame pasinaudoti neeiline proga!

Pasaulio lietuvių jaunimo sąjungos Rysių centras

Paryžiuje iškilminguose pietuose vienas iš garbingiausių pietuose švečių Benjaminas Franklynas buvo paklaustas: "Koks žmogus galima vadinti daugiausia pasigailėjimo vertu?" Franklynas atsakė, "Vienas žmogus lietingoje dienoje, kuris nemoka skaityti".

"Reader's Digest" 1975 m. birželio mėn.

TREČIĄ KARTĄ

Siaurės Amerikos lietuvių jaunimo trečiasis suvažiavimas įvyko Western Ontario universitete, Londono mieste Kanadoje gegužės 17-18 d. d. Suvažiavimo rengėjai: JAV ir Kanados Lietuvių jaunimo sąjungų valdybos. Dalyvavo daugiau 100 Jaunimo kongreso atstovų, kongreso darbuotojų bei Lietuvių Bendruomenės pareigūnų.

Romas Kasparas, Pasaulio Lietuvių Bendruomenės vicepirmininkas jaunimo reikalams, nupasakojo kitų kraštų jaunimo ruošą trečiajam kongresui.

PLB pirmininkas inž. Bronius Nainys kalbėjo tema: "Jaunimo kongreso užduotys jo dalyvių ir visuomenės akimis". Bronius Nainys padalino kongresą į tris dalis. Pirmoji dalis — paruošiamieji darbai, kuriuos vykdė jaunimas iš įvairių kraštų. Antroji dalis — pats kongresas Pietų Amerikoje. Trečioji dalis, pati svarbiausia, tai pokongresinė veikla, kuri turi kongreso nutarimus įvykdyti. PLB pirmininkas toliau siūlė iš kongreso dalyvių išskirti tu, kurie nevyks Pietų Amerikon, bet talkina kongreso ruošoje. Anot Br. Nainio, kongreso dalyviai yra ir tie kurie telkia lėšas ir pritaria jaunimo veiklai. Kongresas yra visų lietuvių kolonijų rūpestis.

Sesėlė Ignė Marijoškaitė kalbėjo apie lietuvių kalbos reikšmę. Tai vienas elementas, kuris jungs visus kongreso dalyvius. Ji pateikė kelis įdomius pavyzdžius kaip kalbą patiems taisyti ir tobulinti. "Taipgi sesėlė Ignė išskėlė įdomią sąvoką, liečiančią bendrą jaunimo veiklą: "Daryk pirmiausiai, kas būtina, paskui tai, kas reikalinga, toliau tai, kas naudinga, o tik pabaigoje tai, kas malonu".

Studentės Rasa Lukoševičiūtė ir Marytė Dambriūnaitė aptarė Jaunimo kongreso atstovų pareigas. Rasa Lukoševičiūtė dar pareiškė, kad atstovai turi tris pagrindines pareigas. 1. aktyviai dalyvauti kongreso programoje, 2. informuoti visuomenę apie kongresą ir 3. talkinti Lietuvių Bendruomenei lėšų tekime. Kongreso pasisėkimas priklauso nuo aktyvios atstovų prieškongresinės veiklos. Marytė Dambriūnaitė daugiau pabrėžė asmeniška pasiruošimą ir įsijungimą į kongresinius darbus.

Sekmadienio akademine programa prasidėjo debatai: "Ar yra reikšmingiau ugdyti lietuvišką elitą negu rūpintis visa lietuvių visuomene". Dalyviai Viktoras Nakas ir Juozas Gudinskas įdomiai dėstė savo užimtas pozicijas. Šią temą vertėtų plačiau išdiskutuoti ir ateityje.

Mindaugas Pleškys ir R. Mažeikaitė pateikė įdomių ir naujų idėjų, liečiančių jaunimo įnašą tautinėje rezistencijoje.

Paskaitoje "Tautinės savitalkos įrankių ieškojimas", Romas Sakadolskis supažindino suvažiavimo dalyvius su jaunimo kongreso studijų dienų idėjinio pagrindu ir su temomis, kurios vyraus studijų dienos.

Jonas Juozevičius ir Birutė Zdanytė pristatė konkrečių siūlymų Lietuvių jaunimo sąjungos veiklos galimybes. Abiejų kalbėtojų siūlymai įdomūs ir gan kūrybingi.

Šalia bendros suvažiavimo programos vyko atskiri Kanados ir JAV atstovų posėdžiai. Kanadiečiai svarstė atstovų paruošimą kongresui, informacijos sklaidimą ir kitas aktualijas. JAV LJS tarybos nariai baigė svarstyti savo statutą.

Iš viso, suvažiavimas buvo sėkmingas ir gerai pavyko.

Lietuvos pasiuntinys Urugvajuje Anatolijus Grišonas, R. Kasparas ir kun. A. Saulaitis Montevidėo mieste. Nuotr. N. Butkūno